

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2010

Bc. Erik Blažek

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Dopady hospodářské krize na cestovní ruch v regionu Liptov

Implications of the economic recession on tourism in the region of Liptov

Student: Bc. Erik Blažek

Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Václav Lednický, CSc.

Ostrava 2010

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Erik Blažek**

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T037 Management

Téma: Dopady hospodářské krize na cestovní ruch v regionu Liptov

Implications of the economic recession on tourism in the region of Liptov

1. Úvod
  2. Metodika zpracování a cíl práce
  3. Teoretická východiska v oblasti cestovního ruchu
  4. Charakteristika zájmové oblasti regionu Liptov
  5. Výsledky průzkumu dopadu hospodářské krize na cestovní ruch regionu Liptov
  6. Doporučení
  7. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ADAMČÍK, S. *Regionální politika a management regionů, obcí a měst*. 1. vydání. Ostrava: VŠB- TU, 2000. ISBN 80-7078-837-0.

INDROVÁ, J.; MALÁ, V.; MLEJNKOVÁ, L. a kol. *Cestovní ruch I*. 1. vydání. Praha: VŠE, 2004. ISBN 80-245-0799-4.

WEISS, P.; JANKOVIČOVÁ, M.; KURČOVÁ, E. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005. bez ISBN.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Václav Lednický, CSc.**

Datum zadání: 20. 11. 2009

Datum odevzdání: 30. 4. 2010

prof. PhDr. Bláha Jiří, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Čestné prehlásenie

Miestoprísažne prehlasujem, že som celú diplomovú prácu vrátane všetkých príloh vypracoval samostatne, na základe uvedenej literatúry, pod vedením vedúceho diplomovej práce.

V Ostrave dňa 30.4.2010

.....
Bc. Erik Blažek

Pod'akovanie

Týmto ďakujem Doc. Ing. Václavovi Lednickému, CSc. za cenné rady a pripomienky pri vypracovaní tejto diplomovej práce. Rovnako patrí moje pod'akovanie zástupkyni primátora mesta Ružomberok pani Mgr. Haluškovej, riaditeľovi Thermal parku Bešeňová pánovi Ing. Jarošovi, marketingovému oddeleniu Skipakru Ružombeok, prevádzkarovi Hotela Kultúra pánovi Pekárovi, riaditeľke Galérie Ľudovíta Fullu pani Dúbravcovej, zamestnankyni Liptovského múzea pani Druskovej, riaditeľovi Múzea Janka Kráľa Mgr. Blažekovi, majiteľovi Hotela Áčko pánovi Ing. Filipovi, pani Ing. Núdzikovej zo Slovenskej správy jaskýň a vedeniu Hotela Malína.

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. METODIKA SPRACOVANIA A CIEĽ PRÁCE	9
3. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ V OBLASTI CESTOVNÉHO RUCHU	10
3.1. DEFINÍCIA CESTOVNÉHO RUCHU	10
3.2. VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV V OBLASTI CESTOVNÉHO RUCHU	12
3.3. SYSTEMATIKA CESTOVNÉHO RUCHU	13
3.3.1. Rozdelenie cestovného ruchu na základe motivácie účastníka na cestovnom ruchu.....	14
3.3.2. Rozdelenie cestovného ruchu na základe ďalších možných kritérií.....	16
3.4. PREDPOKLADY ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU	17
3.5. MATERIÁLNO – TECHNICKÁ ZÁKLADŇA CESTOVNÉHO RUCHU	19
3.5.1. Klasifikácia materiálno – technickej základne cestovného ruchu	19
3.5.2. Kapacita materiálno – technickej základne cestovného ruchu	21
3.6. POSTAVENIE CESTOVNÉHO RUCHU V NÁRODNOM HOSPODÁRSTVE.....	21
4. CHARAKTERISTIKA ZÁUJMOVEJ OBLASTI REGIÓNU LIPTOV	25
4.1. ROZDELENIE ÚZEMIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA REGIÓNY CESTOVNÉHO RUCHU	25
4.1.1. Definícia pojmu región	25
4.1.2. Regionalizácia a regióny cestovného ruchu	26
4.1.3. Subregióny cestovného ruchu.....	28
4.2. CHARAKTERISTIKA REGIÓNU LIPTOV	29
4.2.1. Historický vývoj	31
4.2.2. Reliéf.....	32
4.2.3. Vodstvo	33
4.2.4. Podnebie	34
4.2.5. Rastlinstvo a živočíšstvo	35
4.3. POTENCIÁL CESTOVNÉHO RUCHU V REGIÓNE LIPTOV	35
5. VÝSLEDKY PRIESKUMU DOPADU HOSPODÁRSKEJ KRÍZY NA CESTOVNÝ RUCH V REGIÓNE LIPTOV.....	39

5.1.	KULTÚRNO-HISTORICKÝ A VZDELÁVACÍ CESTOVNÝ RUCH	40
5.2.	REKREAČNÝ A ŠPORTOVÝ CESTOVNÝ RUCH.....	44
5.3.	KONGRESOVÝ A INCENTÍVNY CESTOVNÝ RUCH.....	51
5.4.	ZDRAVOTNÝ A KÚPEĽNÝ CESTOVNÝ RUCH	52
5.5.	ANALÝZA DOPADOV HOSPODÁRSKEJ KRÍZY A ĎALŠÍCH FAKTOROV NA JEDNOTLIVÉ TYPY CESTOVNÉHO RUCHU V REGIÓNE LIPTOV	56
6.	ODPORÚČANIA.....	60
7.	ZÁVER	64
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	66
	ZOZNAM SKRATIEK	
	ZOZNAM PRÍLOH	

1. Úvod

Cestovný ruch patrí medzi významné ekonomické a sociálne javy modernej spoločnosti. Je dôležitou súčasťou spoločenského života. S rastom životnej úrovne je stále viac potrieb uspokojovaných prostredníctvom cestovného ruchu, čo má za následok, že odvetvie cestovného ruchu je jedným z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich priemyslov sveta a stáva sa ekonomickým fenoménom.

Potreby sa menia a vyvíjajú v súlade s celkovým vývojom spoločnosti. Z psychologického hľadiska sú potreby chápané ako psychické sily, ktoré uvádzajú do chodu a udržiavajú konkrétne ľudské správanie. Cestovný ruch je jednou z foriem uspokojovania potrieb človeka, za podmienky ich uspokojovania vo voľnom čase a mimo trvalé bydlisko.

Téme cestovného ruchu v regióne Liptov som sa venoval už v mojej bakalárskej práci, kde som sa zamerlal na jeho potenciál pre cestovný ruch a na základe SWOT analýzy som navrhol odporúčenia na skvalitnenie cestovného ruchu v regióne. Za uplynulé dva roky sa však situácia v tejto oblasti výrazne zmenila. Celosvetová hospodárska kríza, prijatie spoločnej európskej meny, vstup do Schengenského priestoru a ďalšie faktory majú nepochybne vplyv na vývoj cestovného ruchu na území Liptova, ktoré je možné pozorovať. Tento fakt viedol k rozhodnutiu zamerať diplomovú prácu na zmapovanie a analýzu vplyvu vyššie uvedených faktorov na cestovný ruch v regióne Liptov a navrhnúť opatrenia na jeho ozdravenie.

Z obsahového hľadiska je v *prvej kapitole* definovaný cieľ diplomovej práce a popísaná metodika jej spracovania. *Druhá kapitola* vytvára teoretický základ diplomovej práce. Popisuje cestovný ruch všeobecne ako ekonomický a sociálny jav, vymedzuje jeho definíciu a základné pojmy s ním súvisiace, ako sú napríklad návštevník, turista alebo destinácia. Delí cestovný ruch na jednotlivé typy, so zameraním najmä na typy cestovného ruchu vyskytujúce sa v regióne Liptov. Kapitola je tiež venovaná teoretickým predpokladom rozvoja cestovného ruchu a charakteristike materiálno-technickej základne cestovného ruchu a jej významu. Záver kapitoly predstavuje popis

významu a postavenia cestovného ruchu v národnom hospodárstve. *Tretia kapitola* je venovaná popisu problematiky nejednoznačného vymedzenia pojmu región, objasneniu pojmu regionalizácia, a na základe uvedených kritérií, rozdeleniu územia Slovenskej republiky na regióny a subregióny cestovného ruchu. Nasleduje lokalizácia záujmového regiónu Liptov v rámci Slovenskej republiky a jeho podrobnejšia charakteristika z historického, geografického a prírodného hľadiska. V závere kapitoly je stručne zhrnutý potenciál cestovného ruchu v regióne Liptov. *Štvrtá a piata kapitola* je praktickou časťou diplomovej práce, kde na základe reálnych údajov bude vykonaná analýza cestovného ruchu a návrh odporúčení na jeho skvalitnenie a rozvoj. *Štvrtá kapitola* je zameraná na analýzu návštevnosti a počtu prenocovaní v subjektoch cestovného ruchu, z ktorých každý predstavuje charakteristického zástupcu v uvedenom type cestovného ruchu. Posledná, *piata kapitola*, predstavuje súhrn odporúčaní smerujúcich k zlepšeniu zisteného stavu a zvýšeniu príjmov cestovného ruchu regiónu Liptov.

2. Metodika spracovania a cieľ práce

Cieľom diplomovej práce je analýza vplyvu hospodárskej krízy a ďalších faktorov na vývoj cestovného ruchu v regióne Liptov. Na základe výsledkov analýzy budú navrhnuté opatrenia a odporúčania, ktoré povedú k ozdraveniu a ďalšiemu rozvoju cestovného ruchu v regióne.

Región Liptov bol zvolený ako predmetná oblasť analýzy na základe jeho geografických predpokladov, osobnej zainteresovanosti autora diplomovej práce, rôznorodosti druhov cestovného ruchu vyskytujúcich sa na sledovanom území, ako aj na základe pomerne rôzne kvalitatívne zastúpenej materiálno-technickej základne vyskytujúcej sa v regióne Liptov.

Ako údaj, ktorý by popísal vývoj pred a po začatí hospodárskej krízy bol stanovený počet návštevníkov resp. u hotelov počet prenocovaní. Vzhľadom k rozličným kvalitatívnym úrovňam, rôznej cenotvorbe a rôznym charakterom jednotlivých sledovaných subjektov cestovného ruchu nebola vypovedacia schopnosť príjmu jednotlivých subjektov v cestovnom ruchu považovaná za objektívnu. Za sledované subjekty boli vybraní zástupcovia rôznych druhov cestovného ruchu v regióne tak, aby bol každý typ cestovného ruchu v regióne zastúpený minimálne jedným zástupcom. Informácie o problematike a jednotlivé údaje použité pri analýze boli získané na základe styku so zástupcami odbornej verejnosti, stretnutiami s kompetentnými osobami v analyzovaných subjektoch a predstaviteľmi mesta Ružomberok. Na základe údajov, ktoré boli k spracovaniu danej analýzy poskytnuté, je možné konštatovať, že subjekty nevedú komplexnú, pravidelnú a podrobnú evidenciu návštevnosti.

Predpokladaná hypotéza bola, že hospodárska kríza mala negatívny dopad na cestovný ruch v regióne, ktorý sa bude prejavovať v poklese návštevnosti prípadne v poklese počtu prenocovaní v spomínaných subjektoch cestovného ruchu.

3. Teoretické východiská v oblasti cestovného ruchu

V nasledujúcej kapitole budú vymedzené teoretické východiská v oblasti cestovného ruchu, ktorých objasnenie vytvorí základ pre teoretickú časť diplomovej práce.

3.1. Definícia cestovného ruchu

Cestovný ruch je mimoriadne rôznorodý jav, a preto je jeho jednotné definovanie z pohľadu teórie a praxe obtiažne. Zložitý a dlhodobý vývoj definície cestovného ruchu je toho dôkazom. Autori vo svojich definíciách zdôrazňujú rôzne stránky tohto javu, mnohokrát v závislosti na tom, z hľadiska ktorej vednej disciplíny je cestovný ruch skúmaný a definovaný. To vedie následne k tomu, že v priebehu vývoja cestovného ruchu, ako spoločensko-ekonomického javu, sa mení aj prístup k jeho vymedzeniu a definovaniu.

Počiatky skúmania tohto javu sú predstavované predovšetkým definíciami Stratdnerna (1905), Schullerna (1911) a Morgenrotha (1927) a iných, ktorých spoločnou snahou bolo odlíšiť cestovný ruch od širokého pojmu cestovanie.

Za medzník skúmania a definovania cestovného ruchu je považovaná definícia švajčiarskych profesorov W. Hunzikera a K. Krapfa, ktorí v roku 1942 vydali dielo „Zákaldy všeobecnej náuky cestovného ruchu“, v ktorom položili základ ucelenej teórie cestovného ruchu. Cestovný ruch definujú ako „Súhrnné označenie vzťahov a javov, vznikajúcich na základe cesty a pobytu miestne cudzích osôb, pokiaľ sa pobytom nesleduje usídlenie a pokiaľ s ním nie je spojená žiadna zárobková činnosť.“¹

---

¹ HUNZIKER, W.; KRAPF, K. *Grundriss der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre*. Zürich: Polygraphischer Verlag, 1942, s. 14.

V. Dohnal (1969) chápe cestovný ruch „ako cestu uspokojovania potrieb ľudí v oblasti rekreácie, turistiky a kultúry, pokiaľ k nemu dochádza mimo bežné životné prostredie a vo voľnom čase.“²

V definícii J. Kašpara (1985) je cestovný ruch chápaný ako „cestovanie a dočasný pobyt ľudí mimo miesto trvalého bydliska, obvykle vo voľnom čase a to za účelom rekreácie, poznania a spojenia medzi ľuďmi.“³ Tieto definície vychádzajú z pojatia cestovného ruchu ako významnej súčasti spotreby obyvateľstva. Naproti tomu, profesor C. Kaspar (1989) pojíma cestovný ruch ako „súhrn javov a vzťahov, ktoré vyplývajú z cestovania a pobytu osôb, pre ktoré miesto pobytu (miesto cestovného ruchu) nie je ani miestom trvalého bydliska, ani miestom pracoviska.“⁴

Ak zhrnieme podstatné stránky cestovného ruchu vo všeobecnosti, nájdeme minimálne tri základné črty cestovného ruchu a to:

- dočasnosť zmeny miesta trvalého bydliska a dočasnosť pobytu mimo neho,
- nezárobkový charakter cesty a pobytu (obvyklé realizovanie vo voľnom čase),
- vzťahy medzi ľuďmi, ktoré cestovný ruch vyvoláva.

Z rôznorodosti chápania cestovného ruchu bola zrejmá potreba vytvorenia jednotnej definície cestovného ruchu, ktorá by položila základ pre kvantifikáciu tohto javu a vytvorila rámec pre štatistické sledovanie cestovného ruchu ako v národnom, tak i v medzinárodnom pojatí. Zlomovou sa stala *Medzinárodná konferencia o štatistike cestovného ruchu*, usporiadaná organizáciou World Tourism Organisation (WTO)⁵ v júni 1991, v kanadskej Ottawe. Na konferencii bolo konštatované, že cestovný ruch súčasnej doby je nie len významným faktorom svetového obchodu, ale aj účinným faktorom ekonomického, kultúrneho a sociálneho rozvoja národných celkov, a preto je nutné jeho

---

² DOHNAL, V. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969, s. 13.

³ KAŠPAR, J. a kol. *Vybrané kapitoly z ekonomiky cestovního ruchu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, s. 21.

⁴ KASPAR, C. *Die Fremdenverkehrslehre im Grundriss*. Berm: Library MARC record, 1989, s. 19.

⁵ WTO – World Tourism Organisation – Svetová organizácia cestovného ruchu, založená v roku 1974 v Madride v Španielsku Organizáciou Spojených národov na celosvetovú podporu cestovného ruchu.

jednotné vymedzenie. Predstavitelia 91 krajín sa dohodli na unifikácii definície cestovného ruchu a to nasledovne:

Cestovný ruch (Tourism) je definovaný ako „činnosť osoby, cestujúcej na prechodnú dobu do miesta mimo jej bežného životného prostredia (mimo miesta bydliska), a to na dobu kratšiu než je stanovená, pričom hlavný účel jej cesty je iný než vykonávanie zárobkovej činnosti v navštívenom mieste.“⁶ Uvedená definícia z pojmu cestovný ruch vylučuje: cesty v rámci miesta trvalého bydliska, pravidelné cesty do zahraničia, dočasné prísťahovanie za prácou a dlhodobú migráciu.

3.2. Vymedzenie základných pojmov v oblasti cestovného ruchu

Na základe konferencie v Ottawe a neskorších úprav v tejto kapitole vymedzujem ďalšie pojmy^{7,8} súvisiace s cestovným ruchom a cestovaním na národnej a medzinárodnej úrovni. Uvedené pojmy postupne prijímajú všetky štáty sveta a stávajú sa základom pre národné a medzinárodné štatistické programy cestovného ruchu.

Stály obyvateľ (Rezident) je v medzinárodnom cestovnom ruchu osoba, ktorá žije v krajine aspoň jeden rok pred príchodom do inej krajiny na dobu kratšiu než je jeden rok. V domácom cestovnom ruchu je rezidentom osoba, ktorá v tomto mieste žije aspoň šesť po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov, pred príchodom do iného miesta na dobu kratšiu ako je šesť mesiacov.

Návštevník (Visitor) je osoba, ktorá v medzinárodnom cestovnom ruchu cestuje do inej krajiny na dobu nepresahujúcu jeden rok s tým, že hlavný účel cesty je v oboch prípadoch iný ako výkon zárobkovej činnosti. V domácom cestovnom ruchu je návštevníkom osoba, ktorá cestuje na iné miesto v krajine svojho trvalého bydliska na dobu kratšiu ako šesť mesiacov.

---

⁶ International Conference on Travel and Tourism Statistic. Conference Resolutions WTO. Madrid, Juli, 1991.

⁷ HESKOVÁ, M. a kol. *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006.

⁸ KIRÁĽOVÁ, A. *Marketing destinace cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2003.

Turista (Tourist) je osoba, ktorá v medzinárodnom, resp. domácom cestovnom ruchu spĺňa kritériá návštevníka. Účasť turistu na cestovnom ruchu je spojená s minimálne jedným prenocovaním. V závislosti na dĺžke pobytu sa pritom rozlišujú dva typy a to turista na dovolenke (holidaymaker), t.j. turista, ktorý zotrváva na danom mieste viac než určitý počet nocí alebo dní, alebo krátkodobo pobývajúcí turista (short-term tourist), ktorý cestuje na dobu neprekračujúcu určený počet dní alebo nocí, ale trvajúci dlhšie než dvadsaťštyri hodín a zahrňujúci pobyt aspoň s jedným prenocovaním.

Výletník (Excursionist, Sameday visitor), jednodenný návštevník, je osoba ktorá cestuje na dobu kratšiu než je 24 hodín s tým, že základnými charakteristikami jednotlivých modifikácií účastníka cestovného ruchu z hľadiska štatistiky je zmena miesta bežného životného prostredia (trvalého bydliska), dočasnosť cestovania a pobytu a nezárobková činnosť v priebehu účasti na cestovnom ruchu.

Destinácia cestovného ruchu (Tourism destination) je prirodzeným celkom, ktorý má z hľadiska podmienok rozvoja cestovného ruchu jedinečné vlastnosti, odlišné od iných destinácií. Podľa WTO predstavuje destinácia miesto s atraktivitami a s nimi spojenými zariadeniami a službami cestovného ruchu, ktoré si účastník vyberá pre svoju návštevu a ktoré poskytovatelia prinášajú na trh.

3.3. Systematika cestovného ruchu

Ako už bolo spomenuté, cestovný ruch je jav zložitý a rôznorodý, preto je vytvorená systematika jeho členenia. Základný spôsob prejavu cestovného ruchu zameraný na uspokojovanie určitých konkrétnych potrieb účastníka, ktoré majú presne špecifikovaný charakter a odlišujú sa od iných potrieb špecifickými znakmi, môžeme pokladať za charakteristickú formu cestovného ruchu.

Jednotlivé formy cestovného ruchu vystihujú jeho podstatu, spôsob realizácie a požiadavky na rozsah a štruktúru zabezpečovaných služieb.

Členenie cestovného ruchu podľa druhu zohľadňuje jeho javový priebeh, spôsob realizácie v závislosti na geografických, spoločenských a iných podmienkach. Umožňuje

bližšie charakterizovať účastníka cestovného ruchu podľa jeho potrieb a prianí, a spôsobu ich uspokojenia.

V praxi dochádza k prelínaniu oboch týchto hľadísk a medzi autormi odborných publikácií nie je jednotnosť ani v tom, čo je považované za druh a čo za formu cestovného ruchu. S prihliadnutím na rôzne kritériá sa preto cestovný ruch delí na rôzne typy, tak ako to popisujú vo svojich publikáciách napr. Indrová a kol. a Jakubíková.^{9,10}

3.3.1. Rozdelenie cestovného ruchu na základe motivácie účastníka na cestovnom ruchu

Aby bolo možné cestovný ruch Liptova pozorovať a popisovať v praktickej časti diplomovej práce na základe jednotlivých typov cestovného ruchu, je potrebné ich nasledujúce vymedzenie.

- *Rekreačný cestovný ruch:* Ide o odpočinkovú formu cestovného ruchu, v ktorom je hlavným motívom reprodukcia fyzických a duševných síl človeka. Jedná sa spravidla o pobyt na jednom mieste, mimo obvyklé prostredie bežného života človeka (z mesta na vidiek, z nížiny do hôr a pod.). Rekreácia neznamená len pasívny odpočinok, ale môže byť spojená s aktívnym pobytom v prírode, so športovými aktivitami (hubárčenie, plávanie a pod.)
- *Kultúrny a vzdelávací cestovný ruch:* Prispieva k poznaniu histórie, kultúry, tradícií a vzdelávaniu národa. Zahŕňa klasické vzdelávanie a študijné cesty (múzeá, galérie, hrady, ľudová architektúra), účasť na kultúrnych akciách (festivaly, divadelné predstavenia) a poznávanie kultúrnej krajiny (parky, záhrady).
- *Zábavný a atrakčný cestovný ruch:* Táto forma cestovného ruchu je silne závislá na budovaní špeciálnych zariadení, ktoré je často krát veľmi nákladné.

---

⁹ INDROVÁ, J. a kol. *Cestovní ruch (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007.

¹⁰ JAKUBÍKOVÁ, D. a kol. *Cestovní ruch*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 1999.

Zábavný a atrakčný cestovný ruch je rozvíjaný hlavne v oblastiach, ktoré nemajú vhodné prírodné podmienky na rozvoj iných foriem cestovného ruchu.

- *Gurmánsky cestovný ruch.* Ľudia pri svojich cestách musia myslieť aj na uspokojenie svojich základných potrieb, musia sa stravovať. Ľudia sa vždy tešili poznaniu neznámeho, hlavne zvyklostí iných krajov. Rozdiely možno hľadať nie len v architektúre, vo zvykoch a nárečiach, ale tiež v gastronómii.
- *Zdravotný a športový cestovný ruch:* Zdravotný a liečebný cestovný ruch uspokojuje potreby, ktoré sa vzťahujú k samotnej existencii ľudí, k ich zdraviu. Liečebný cestovný ruch navyše plní zdravotnú a regeneračnú funkciu. Taktiež šport a turistika prispievajú k upevňovaniu zdravia človeka. Rast účasti na tomto type cestovného ruchu je ovplyvňovaný rastom podielu starších ľudí¹¹ a rastom záujmu o pobyt v zdravom prostredí. V rámci tejto formy môžeme odlišiť kúpeľný cestovný ruch, ktorý predstavuje špecifický pobyt v kúpeľoch.
- *Kongresový a konferenčný cestovný ruch:* Plní významnú vzdelávaciu funkciu, prispieva k prehĺbovaniu poznatkov a skúseností, pomáha nadväzovať a upevňovať kontakty medzi ľuďmi, a rovnako prispieva k rastu a analýze informácií. Predpokladá sa jeho rýchlejší rozvoj v závislosti na raste účastníkov disponujúcich vyššími príjmami. Pri usporadúvaní akcií rozhoduje atraktivita destinácie, jej národná a medzinárodná úroveň, image, vedecký, kultúrny a hospodársky štatút, dopravná dostupnosť a vybudovaná turistická infraštruktúra.
- *Incentívny cestovný ruch:* Incentívna turistika je moderným nástrojom v oblasti starostlivosti podnikov o svojich zamestnancov. Zájazd ako odmena môže zamestnancov motivovať k ďalšiemu dosahovaniu dobrých výsledkov. Firmy

---

¹¹ Súčasný populačný vývoj na Slovensku treba vnímať v kontexte svetového populačného vývoja. Naša populácia prechádza vývojovými štádiami podobne ako ostatné populácie sveta. S oneskorením niekoľko desiatok rokov za najvyspelejšími krajinami a s predstihom niekoľko desiatok rokov pred dnešnými rozvojovými krajinami. Pribúda obyvateľstvo v poproduktívnom veku, ubúdajú deti, ako môžeme vidieť v prílohe č. 13. Hodnota indexu starnutia populácie Slovenskej republiky sa od roku 1950 takmer strojnásobila z 23% na 65%. Starnutie populácie si však bude vynucovať zvýšenú lekársku starostlivosť, ale aj zmenu dôchodkového a finančného systému. Postupné zvyšovanie životnej úrovne spôsobí, že obyvatelia Slovenskej republiky budú podľa vzoru západoeurópskych krajín investovať čoraz viac prostriedkov do zdravia a wellness životného štýlu, ktorého súčasťou kúpeľná liečba neodmysliteľne je.

využívajú incentívnu turistiku tiež k tomu, aby podporili lojalitu svojich zamestnancov k podniku a vysielajú na dovolenku celé tými. Pre umiestnenie takýchto akcií je určujúcim faktorom vysoká prestíž a zážitková hodnota destinácie, spolu s princípom rovnakého zaobchádzania so všetkými účastníkmi (spoločné stravovanie, izby a pod.).

- *Vidiecky cestovný ruch*: Jedná sa o viacdňové pobyty s rekreačnými aktivitami na vidieku (napr. pešia turistika, jazdy na bicykli alebo na koni). Ubytovanie je spravidla zaistené v súkromí alebo v menších hromadných ubytovacích zariadeniach, čo je akási alternatíva k masovej turistike. Vidiecky cestovný ruch môže mať rôzne ďalšie formy ako napr. *agroturizmus*, pri ktorom účastníci bývajú na vidieku na rodinných farmách a poznávajú tamojší spôsob života v kontakte s prírodou. Náplňou pobytu býva aj priama účasť na poľnohospodárskych činnostiach. Ďalšou formou môže byť *ekoagroturizmus*, pri ktorom sa jedná o pobyty na rodinných farmách s alternatívnym poľnohospodárstvom a zároveň aj konzumácia jedál zo zdrojov vypestovaných a upravovaných priamo na farme.

Je nutné však spomenúť ešte aj ďalšie typy cestovného ruchu, ktoré sa na území Liptova rovnako vyskytujú, ako napr. mestský cestovný ruch (pamiatky), náboženský cestovný ruch (pútne miesta), mototuristika, športový lov, rybolov a iné.

3.3.2. Rozdelenie cestovného ruchu na základe ďalších možných kritérií

- Z hľadiska *územia*, na ktorom cestovný ruch prebieha, rozlišujeme: Domáci cestovný ruch, ktorý zahŕňa cesty domáceho obyvateľstva na území ich štátu. Zahraničný cestovný ruch, pri ktorom účastníci prekračujú hranice svojho štátu (z pohľadu daného štátu môžeme hovoriť ešte o výjazdovom cestovnom ruchu, kedy občania danej krajiny vycestujú do zahraničia, príjazdovom cestovnom ruchu, kedy zahraniční návštevníci prichádzajú do danej krajiny a nakoniec o tranzitnom cestovnom ruchu, ktorý predstavuje priechody zahraničných účastníkov cez územie určitého štátu, aby dosiahli cieľ svojej cesty v inom štáte).

- Podľa *dĺžky pobytu* rozlišujeme krátkodobý cestovný ruch, ktorý predstavuje dobu pobytu zväčša do troch prenocovaní a dlhodobý cestovný ruch, pri ktorom sa jedná o viac než tri prenocovania, ale nie viac ako 6 mesiacov v domácom a 1 rok v zahraničnom cestovnom ruchu.
- Na základe *vplyvu na platobnú bilanciu* sledujeme aktívny cestovný ruch, pri ktorom znamenajú príjazdy zahraničných turistov príliv devízových prostriedkov do platobnej bilancie štátu, a naopak pasívny cestovný ruch, pri ktorom obyvatelia určitej krajiny odčerpávajú devízové prostriedky danej krajiny za účelom nákupu tovarov a služieb v inej krajine.
- Z pohľadu *spôsobu zabezpečenia cesty a pobytu* hovoríme o organizovanom cestovnom ruchu, kedy je cesta a aj program zaist'ovaná cestovnou kanceláriou alebo iným subjektom a neorganizovanom cestovnom ruchu, pri ktorom si všetky služby a program zabezpečuje účastník sám, alebo čiastočne využíva služby sprostredkovateľov (rezervácia leteniek a pod.).

Je možné deliť cestovný ruch aj na základe ďalších kritérií, ako napr. podľa príslušnosti účastníkov ku skupine (individuálny a skupinový cestovný ruch), podľa spôsobu financovania na komerčný (voľný) a sociálny (viazaný) cestovný ruch, alebo delenie na základe dopadu na životné prostredie (mäkký a tvrdý cestovný ruch).

3.4. Predpoklady rozvoja cestovného ruchu

Cestovný ruch sa v poslednej štvrtine dvadsiateho storočia presadil ako najvýraznejší spoločenský, kultúrny a ekonomický jav. Na cestovaní a aktivitách spojených s cestovným ruchom sa každoročne podieľa značná časť svetovej populácie. Cestovanie ľudí za poznávaním, za rekreáciou, za športom, za kultúrou, alebo z dôvodov pracovných, obchodných a náboženských sa stalo neodmysliteľnou súčasťou života ľudí a súčasného životného štýlu.

Predpoklady, podmienky, alebo faktory, ktoré ovplyvňujú existenciu a rozvoj cestovného ruchu, ich všeobecné zákonitosti a uplatnenie v konkrétnych oblastiach a strediskách, sa obvykle delia na *lokalizačné, selektívne a realizačné*.¹²

Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu umožňujú umiestnenie aktivít cestovného ruchu do určitej oblasti alebo lokality. Ich priaznivé hodnoty určujú miesto, kde sa cestovný ruch môže rozvíjať. Medzi hlavné dva predpoklady patrí prírodná atraktivita (povrch, podnebie, vodstvo, flóra, fauna atď.) a kultúrny predpoklad, ktorý vyplýva z výsledkov tvorivej činnosti človeka a súvisí s historickým vývojom územia. Predmetom záujmu turistov sú architektonické pamiatky, múzeá a galérie, archeologické lokality, technické pamiatky, významné parky, ale aj pamiatky ľudovej architektúry.

Selektívne predpoklady cestovného ruchu vyjadrujú spôsobilosť spoločnosti danej oblasti či krajiny podieľať sa na cestovnom ruchu aktívne aj pasívne, t.j. prijímať účastníkov cestovného ruchu a rovnako sa nimi stávať. Umožňujú vybrať tých obyvateľov alebo oblasti, ktoré majú najlepšie predpoklady na účasť na cestovnom ruchu. Najčastejšie sa delia na predpoklady objektívne a predpoklady subjektívne. Objektívne predpoklady zahŕňajú súbor faktorov, ktoré ovplyvňujú cestovný ruch v danom území. Patrí medzi ne hlavne politická a bezpečnostná stabilita, ekonomická a životná úroveň obyvateľov, stav životného prostredia a pod. Subjektívne predpoklady ovplyvňujú rozhodovanie ľudí o účasti na cestovnom ruchu. Závisí na príslušnosti k sociálnej a profesnej skupine, na rodinných pomeroch, ale taktiež na viacerých psychologických faktoroch. V rozhodovaní hrá často svoju úlohu vplyv reklamy a propagácia zo strany cestovných kancelárií a stredísk cestovného ruchu, rovnako ako aj jazyk alebo trendovosť daného strediska.

Realizačné predpoklady umožňujú uskutočniť nároky účastníkov cestovného ruchu v oblastiach s priaznivými lokalizačnými podmienkami. Umožňujú dopraviť sa do týchto miest a využívať ich k pobytu, k rekreácii a k ďalším aktivitám. Dopravné predpoklady patria medzi základné podmienky. O prítlačlivosti územia rozhoduje nie len možnosť dopravného spojenia, ale hlavne hustota a kvalita dopravnej siete. Materiálno – technické

---

¹² DROBNÁ, D.; MORÁVKOVÁ, E. *Cestovní ruch pro střední školy a pro veřejnost*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004.

predpoklady vyjadrujú vybavenie územia ubytovacími, stravovacími, zábavnými, kultúrnymi, športovými a ďalšími zariadeniami, ktoré uspokojujú potreby účastníkov cestovného ruchu. Kapacita týchto zariadení rovnako určuje množstvo návštevníkov, ktorí môžu dané územie využiť.

3.5. Materiálno – technická základňa cestovného ruchu

Rozvoj cestovného ruchu vo všetkých jeho formách a druhoch predpokladá existenciu určitých hmotných podmienok, ktoré napomáhajú uspokojeniu potrieb (potreba výživy, prepravy, ubytovania, zábavy, sprostredkovania a iné) obyvateľstva po službách cestovného ruchu. Uspokojenie rozsiahlych potrieb vznikajúcich účasťou na cestovnom ruchu je podmienené existenciou napr. stravovacích, ubytovacích, dopravných, kultúrnych zariadení. Tieto zariadenia tvoria materiálno – technickú základňu cestovného ruchu. Materiálno – technická základňa v spojení s ľudskými zdrojmi, ktoré zabezpečujú fungovanie zariadení cestovného ruchu, ovplyvňuje úroveň a rozsah služieb poskytovaných účastníkom cestovného ruchu.

Cestovný ruch je odvetvie národného hospodárstva s vysokým podielom ľudskej práce. Kladie rôzne nároky na kvalifikáciu pracovníkov. Kvalitne vybudovaná materiálno – technická základňa má za cieľ nie len zabezpečiť funkčné využitie potenciálu krajiny pre cestovný ruch a podieľať sa na tvorbe a realizácii tovarov a služieb účastníkom cestovného ruchu, ale aj multiplikuje výkonnosť pracovnej sily.

3.5.1. Klasifikácia materiálno – technickej základne cestovného ruchu

Materiálno – technická základňa cestovného ruchu je tvorená množstvom rôznych druhov zariadení, ktoré majú špecifickú funkciu. Musia vyhovovať požiadavkám na strane účastníkov cestovného ruchu a rovnako aj požiadavkám na strane prevádzkovateľov. Okrem už spomínaných, existuje ešte mnoho ďalších kritérií, ktoré musia byť splnené pri tvorbe materiálno – technickej základne cestovného ruchu. Jedná sa o normy či predpisy pre výstavbu, hygienické predpisy, bezpečnostné predpisy, predpisy

súvisiace s pracovnými silami a iné. Materiálno – technická základňa je vnútorne diferencovaná podľa účelov jej vybudovania a ktorým slúži k zaisteniu činnosti, avšak všetky jej zložky musia byť vzájomne miestne a časovo zladené.

Materiálno – technická základňa cestovného ruchu sa klasifikuje nasledovne :

- *Podľa druhov zariadení* – vyjadruje vzťah materiálno – technickej základne k hlavným druhom služieb cestovného ruchu, ktoré umožňujú poskytovať. Jednotlivé druhy zariadení cestovného ruchu kladú špecifické požiadavky na ich výstavbu, prevádzku a na výkony pracovníkov. Aby boli tieto zariadenia hospodárne, musia vychádzať z potrieb trhu a citlivo na tieto potreby reagovať. Prevádzka týchto zariadení musí byť pravidelne ekonomicky vyhodnocovaná. Jedná sa o cestovné kancelárie, dopravné zariadenia, ubytovacie a stravovacie zariadenia, kultúrne–spoločenské a športovo–rekreačné zariadenia, zariadenia komunálnych a doplnkových služieb a technickú infraštruktúru.
- *Podľa významu* – sa delia zariadenia cestovného ruchu na základné a doplnkové. Základné zariadenia (doprava, ubytovanie, stravovanie) slúžia bezprostredne účastníkom cestovného ruchu. Sú nevyhnutnou podmienkou na realizáciu väčšiny foriem a druhov cestovného ruchu. Doplnkové zariadenia (kultúrne – spoločenské, obchodné, komunálne a pod.) umožňujú poskytovanie komplexných služieb a pôsobia na využitie rekreačného prostredia. Doplnkové zariadenia sú budované s ohľadom na vlastnú efektívnosť prevádzky, ale v rámci zapojenia do komplexnej ponuky môžu slúžiť k zvýšeniu efektívnosti základných zariadení. Význam jednotlivých skupín zariadení je rôzny, v závislosti na druhoch cestovného ruchu.
- *Podľa organizácií* – zariadenia cestovného ruchu sú budované jednotlivcami, skupinami osôb, organizáciami, spoločnosťami, podnikmi, nadnárodnými organizáciami a pod. Rozlišujú sa podľa toho, či sú zaradené v sústave voľného alebo viazaného cestovného ruchu.

3.5.2. Kapacita materiáľno – technickej základne cestovného ruchu

Materiáľno – technická základňa cestovného ruchu vytvára svojou kapacitou podmienky pre zabezpečenie potrieb účastníkov cestovného ruchu a výkonov zariadení cestovného ruchu. Kapacitu možno vyjadriť počtom návštevníkov v určitom priestore, počtom ubytovacích a stravovacích zariadení, počtom lôžok, hodinovou prepravnou kapacitou a pod. Dostatočná kapacita zariadení cestovného ruchu ešte ale sama o sebe neposkytuje prehľad o uspokojení dopytu po týchto zariadeniach. Dopyt nemusí byť uspokojený z hľadiska štruktúry. Ukazovateľ kapacity je nutné doplniť ešte o štruktúru jednotlivých zložiek materiáľno – technickej základne, ktorá vyjadruje účasť obyvateľstva na cestovnom ruchu.

Na hodnotenie stavu materiáľno – technickej základne je dôležitá celková kapacita zariadení cestovného ruchu, štruktúra, efektívnosť využitia a rozmiestnenia základne, a tiež reakcia na zmeny potrieb účastníkov cestovného ruchu. Pri budovaní materiáľno – technickej základne musí existovať koordinácia činností a skĺbenie verejných a súkromných záujmov. V cestovnom ruchu sa vyskytujú obdobia zvýšeného záujmu o niektoré aktivity. Po krátkom čase môže ale dôjsť k opadnutiu záujmu a tým aj k nevyužitiu novo vybudovaných kapacít. Na využitie kapacít materiáľno – technickej základne rovnako vplýva sezónnosť, ktorá je charakteristická pre cestovný ruch. Budovanie zariadení cestovného ruchu nie je krátkodobá a lacná záležitosť a na niektoré módné trendy nedokáže reagovať okamžite.

3.6. Postavenie cestovného ruchu v národnom hospodárstve

V predchádzajúcich kapitolách bolo spomenuté, že cestovný ruch je jav zložitý a mnohostranný, zasahuje do širokého spektra ekonomických a mimoekonomických procesov spoločnosti. Okrem prostriedku na uspokojovanie našich potrieb je možné cestovný ruch chápať ako jednotu spotreby obyvateľstva a národnej ekonomiky, ktorá sa prejavuje v národnom hospodárstve a možno ju sledovať hlavne na vplyve a postavení cestovného ruchu:¹³

---

¹³ INDROVÁ, J. a kol. *Cestovní ruch (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, s. 23.

- „v spotrebe obyvateľstva,
- vo vzťahu cestovného ruchu k odvetvovej štruktúre národného hospodárstva,
- vo vytváraní podnikateľských príležitostí a zamestnanosti,
- vo významnom pôsobení na rozvoj územných celkov,
- v globálnych dopadoch na národné hospodárstvo,
- v účinkoch cestovného ruchu na národnú ekonomiku.“

Cestovný ruch je významnou cestou uspokojovania potrieb ľudí a významnou súčasťou ich spotreby a to tým, že sa podieľa na reprodukcii pracovných síl, rozvíja osobnosť človeka, plní zdravotné a vedecko – informačné funkcie. Voľný čas je vo všetkých svojich formách základným predpokladom rozvoja cestovného ruchu, na druhej strane sa ale cestovný ruch stáva čoraz významnejšou formou jeho využitia. V kvantitatívnom vyjadrení možno postavenie cestovného ruchu v spotrebe obyvateľstva vyjadrovať počtom účastníkov cestovného ruchu (či už v rámci domáceho, alebo zahraničného cestovného ruchu), podielom cestovného ruchu na využívaní voľného času ľudí a celkovými výdajmi obyvateľstva na cestovný ruch a ich štruktúrou.

K tomu, aby mohlo obyvateľstvo cestovať a podieľať sa na cestovnom ruchu, musí byť jeho účasť zabezpečená rozsiahlou ekonomickou činnosťou mnohých výrobných a nevýrobných odvetví, zariadení a služieb. Keďže cestovný ruch zasahuje do množstva oblastí národného hospodárstva a odborov ľudskej činnosti, je nutné rozlišovať dve skupiny podľa vzájomných vzťahov:

- odvetvia národného hospodárstva s priamym, bezprostredným vzťahom k cestovnému ruchu, t.j. odvetvia, ktoré sa priamo podieľajú na uspokojovaní potrieb účastníkov cestovného ruchu,
  - odvetvia, ktoré sa plnou, alebo prevažujúcou mierou sústreďujú na poskytovanie svojich služieb účastníkom cestovného ruchu (cestovné kancelárie - CK, ubytovacie služby, reštauračné stravovanie a pod.),
  - odvetvia, ktoré priamo poskytujú služby účastníkom cestovného ruchu, ale v rôznej miere významnosti, skôr ako doplnkovú činnosť (kultúra, poisťovníctvo, zdravotníctvo, komunálne služby a iné),

- druhú skupinu tvoria odvetvia s nepriamym, sprostredkovaným vzťahom k cestovnému ruchu, priamo neparticipujú na zabezpečení potrieb účastníkov cestovného ruchu, ale vytvárajú všeobecné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu a predpoklady pre činnosť tých odvetví, ktoré priamo produkujú služby pre cestovný ruch (stavebníctvo, poľnohospodárstvo, rôzne odvetvia priemyslu a iné).

Cestovný ruch zohráva rovnako dôležitú úlohu pri vytváraní podnikateľských príležitostí a zamestnanosti v rôznych odvetviach národného hospodárstva a to aj v oblastiach, ktoré sú ekonomicky menej rozvinuté a často aj v miestach, ktoré by boli len ťažko inak efektívne ekonomicky využiteľné. Tým cestovný ruch vlastne ekonomicky zhodnocuje prírodný a kultúrny – historický potenciál daných miest, ktorý by bez cestovného ruchu zostal v prevažnej miere nevyužitý. Dôležitým prínosom cestovného ruchu v oblasti zamestnanosti je aj fakt, že vytvára pracovné miesta v širokej škále profesií a náročnosti, od menej kvalifikovaných, až po vysoko kvalifikované miesta. Rovnako musíme uvažovať, že cestovný ruch nevytvára pracovné miesta len v subjektoch, ktorých služby sú určené priamo pre účastníkov cestovného ruchu (CK, ubytovacie služby a pod.), ale hovoríme aj o tzv. vyvolanej zamestnanosti, ktorá vytvára dodatočné pracovné miesta v iných odvetviach (jedno pracovné miesto v cestovnom ruchu vytvára 1,5 až 2 ďalšie pracovné miesta v iných odvetviach).

Jednotlivé dopady cestovného ruchu na národnú ekonomiku sa v konečnom dôsledku syntetizujú a v globálnom meradle pôsobia na národnú ekonomiku ako celok. Tento globálny účinok cestovného ruchu na národnú ekonomiku môže mať charakter:

- priamych dopadov, ktoré generujú prevažne z výdavkov účastníkov cestovného ruchu, či už domácich alebo zahraničných (vyjadrujú sa napr. cez podiel cestovného ruchu na tvorbe hrubého domáceho produktu - HDP¹⁴, devízové príjmy/výdaje a pod.),

---

¹⁴ HDP – Hrubý domáci produkt, predstavuje tržnú hodnotu celkovej produkcie finálnych výrobkov vytvorených výrobnými faktormi na území štátu, bez ohľadu na národnú príslušnosť užívaných výrobných faktorov.

- nepriamych dopadov, ktoré vyplývajú z celkovej mnohostrannej a sprostredkovanej účinnosti cestovného ruchu na ekonomický rozvoj (najčastejšie sa vyjadruje pomocou multiplikátorov – príjmový, zamestnanosti, investícií).

4. Charakteristika záujmovej oblasti regiónu Liptov

Aby bolo možné v ďalšom texte charakterizovať región Liptov, je potrebné najskôr zdefinovať pojem región a vymedziť základné pojmy a oblasti v rámci regionalizácie cestovného ruchu Slovenskej republiky.

4.1. Rozdelenie územia Slovenskej republiky na regióny cestovného ruchu

Na základe dokumentu Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike vypracovaného Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky, je územie Slovenskej republiky podľa potenciálu pre turizmus rozdelené na regióny a subregióny cestovného ruchu.

4.1.1. Definícia pojmu región

Pojem región je jeden zo základných pojmov, používaných v súvislosti s procesom regionalizácie daného územia. Chápanie pojmu región je veľmi nejednotné a v odborných prácach je používaný v rôznych významoch. Na jeho definíciu je toľko názorov, z koľkých pohľadov je skúmaný a hodnotený.

Lauko a Bašovský (1990) považuje región za „zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov.“¹⁵

Podľa definície Němca „sa za región môže považovať v urbanistickom plánovaní ucelený priestor so sústavou sídelných útvarov či systémov, ovplyvňovaný spravidla určitým významným spoločným národohospodárskym či kultúrnym faktorom, ktorý do značnej miery predurčuje rozvoj ostatných zložiek urbanizačného procesu. Územný

---

¹⁵ BAŠOVSKÝ, O.; LAUKO, V. *Úvod do regionálnej geografie*. 1.vyd. Bratislava: SPN, 1990, s. 9.

rozvoj jednotlivých sídelných útvarov v sústave osídlení regiónu je pritom podmienený politicko-hospodárskymi záujmami súčasnými aj perspektívnymi.¹⁶

Kým Laukova definícia zdôrazňuje komplexnosť a súdržnosť, definícia regiónu Němca zdôrazňuje individualitu a špecifickosť. Na základe hore uvedených definícií, môžeme vo všeobecnej rovine pojem región chápať ako zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na povrchu zeme na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov. Voči okoliu je otvorený, ale zároveň aj vnútorne spätý a integrujúci.

Demek (1987) definuje región ako „územie (časť krajinnej sféry), ktoré sa súborom vlastností, stavov a javov odlišuje od susedných (prípadne) ďalších oblastí, pričom táto jednota je objektívnou podmienkou a zákonitým výsledkom vývoja daného územia.“¹⁷

Z uvedeného spektra názorov na pojem región vyplýva, že pri jeho vymedzení je potrebné uplatniť interdisciplinárny prístup, nakoľko región možno charakterizovať ako bohato štruktúrovaný celok, ktorý sa vyznačuje geografickými, ekonomickými, sociálnymi, kultúrnymi, historickými, národnostnými a ďalšími znakmi. Pritom sa možno na región pozeráť z každého uvedeného hľadiska, ktoré pri svojej dominantnosti len do určitej miery rešpektuje i ostatné znaky charakterizujúce región.

4.1.2. Regionalizácia a regióny cestovného ruchu

Veda, ktorá sa zaoberá vytyčovaním regiónov, sa nazýva regionalizácia a je súčasťou geografických vied. K vymedzeniu regiónu používa vždy niekoľko hľadísk a na ich základe vytvorí rôzne varianty a pevne určí hranice regiónu. V ďalšom texte budú spomenuté regióny cestovného ruchu, ktoré boli vymedzené na základe vnútorných väzieb a súdržnosti, homogenity podmienok a ponuky, rovnako ako aj predpokladu identifikácie miestnych aktérov v súvislosti s cestovným ruchom. Rozdelenie územia Slovenskej republiky na regióny cestovného ruchu je čiastočne subjektívne, nemôže mať univerzálnu platnosť a rovnako nemôže vyhovovať všetkým účelom. Prirodzený je vznik

---

¹⁶ NEMĚC, J. *Urbanistické plánování regionů*. 1. vyd. Praha: ČVUT v Praze, 1962, s. 20.

¹⁷ DEMEK, J. *Úvod do štúdia teoretickej geografie*. 1. vyd. Bratislava, 1987, s. 11.

iniciatív, ktoré budú presahovať hranice daných regiónov, prípadne sa budú organizovať na menších celkoch.

Región cestovného ruchu teda predstavuje časť územia, ktorá sa vyznačuje relatívne homogénnymi podmienkami pre rozvoj turizmu a možnosťami ich využitia, vymedzeného na základe nasledovných kritérií:¹⁸

- podobnosť podmienok (prírodných, vytvorených) pre turizmus,
- civilizačné danosti – druh osídlenia, vzťah sídla k jeho záujmovému územiu, rôzne členenia územia, významné urbanistické a architektonické súbory, tradičná ťažba a výroba, civilizačné atraktivity,
- geograficko – prírodné hranice,
- spoločný vývoj – historické vymedzenia územia,
- ľahko identifikovateľný názov vychádzajúci, buď z historického členenia, alebo geografického celku,
- analogické funkcie územia pre turizmus (aj v zmysle potenciálu),
- určitá minimálna veľkosť územia,
- vnútorné väzby v rámci regiónu, ktoré sú silnejšie ako väzby smerom mimo územia regiónu,
- dopyt – rovnaké trhy a segmenty pre celý región, resp. jeho časti,
- schopnosť regiónu samostatne oslovovať trhy a konkurovať iným regiónom,
- predpoklad stotožnenia sa miestnych aktérov s takto vymedzeným regiónom,
- predpoklad akceptácie regiónu ako partnera pre štátnu správu a regionálnu samosprávu,
- spoločný prístup a infraštruktúra,
- možnosť štatistického sledovania z oficiálnych zdrojov (aspoň približná),
- v zásade rešpektovanie hraníc Vyšších územnosprávnych celkov - VÚC¹⁹ (toto kritérium je nedodržané vo zvláštnych prípadoch, kde hranica VÚC tvorí výrazný predel homogénneho regiónu alebo subregiónu),

---

¹⁸ WEISS P.; JANKOVIČOVÁ, M.; KURČOVÁ, E. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005.

¹⁹ VÚC – Vyšší územnosprávny celok, vymedzený podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 221 / 1996 Z.z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky.

- nedeliteľnosť katastrov obcí,
- spoločná turistická ponuka.

Po vytvorení a posúdení daných kritérií Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky vzniklo 21 regiónov cestovného ruchu na území Slovenska. Tieto regióny sú zhrnuté v tabuľke 4.1 a prehľadne zobrazené na mape Slovenskej republiky v prílohe č.1.

Tab. 4.1: Regióny cestovného ruchu

1. Bratislavský	8. Severopovažský	15. Pohronský
2. Podunajský	9. Turčiansky	16. Tatranský
3. Záhorský	10. Oravský	17. Spišský
4. Dolnopovažský	11. Liptovský	18. Košický
5. Strednopovažský	12. Ipel'ský	19. Šarišský
6. Nitriansky	13. Gemerský	20. Hornozemplínsky
7. Hornonitriansky	14. Horehronský	21. Dolnozemplínský

Zdroj: Weiss, P.; Jankovičová, M.; Kurčová, E. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005, vlastné úpravy

4.1.3. Subregióny cestovného ruchu

Územia jednotlivých regiónov sú pomerne rozsiahle, a preto žiadne z nich nemôže byť úplne homogénne. V každom z regiónov nájdeme určitú časť, ktorá má v oblasti cestovného ruchu či už menší, alebo naopak väčší význam v porovnaní so zvyškom daného regiónu, avšak v ostatných znakoch sa zhoduje s kritériami vymedzenia regiónu. Na základe týchto odlišností boli vytvorené menšie územné celky nazvané subregióny cestovného ruchu.

„*Subregión* tvorí územie – časť regiónu, ktorá sa vyznačuje kvalitatívne výrazne lepšími, priaznivejšími podmienkami (prírodnými, kultúrno–historickými a atď.) pre turizmus, ako aj osobitnými, odlišnými možnosťami ich využitia, v porovnaní s ostatnou časťou regiónu, resp. regiónom ako celkom. Pritom má všetky hlavné znaky regiónu, ale

navyše aj špecifické vlastnosti, odlišujúce ho od ostatného územia, ktoré môžeme rozdeliť do nasledujúcich okruhov²⁰:

- *prírodné prostredie a prírodné atraktivity* - väčší územný celok s cenným prírodným prostredím a zaujímavou krajinou pre využitie v turizme ako napríklad Zamagurie a Pieniny,
- *civilizačné atraktivity* - kopaničiarske a lazničné osídlenie s typickou výrobou, architektúrou, zvykoslovím spolu s oblasťami typickými výrobou vína (Tokajská vinohradnícka oblasť, Karpatská oblasť), prípadne oblasti, ktoré môžu pre cestovný ruch ponúknuť zaujímavé produkty,
- *významné miesto alebo mesto* so zaujímavými a známymi historickými pamiatkami (Nitra), známe pravidelnými významnými podujatiami (Festival Východná), atraktivitami, medzinárodne známe kúpele (Piešťany), ktoré sú cieľovým miestom turizmu,
- *významné, kvalitné a dobre fungujúce letné a zimné strediská* cestovného ruchu, ako napríklad vodná nádrž Liptovská Mara, zimné stredisko Malinô Brdo a iné.

4.2. Charakteristika regiónu Liptov

Slovenská republika je administratívne rozdelená na 8 krajov a to Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický, ako možno vidieť na obrázku 4.1.

---

²⁰ WEISS P.; JANKOVIČOVÁ, M.; KURČOVÁ, E. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005, s. 33.

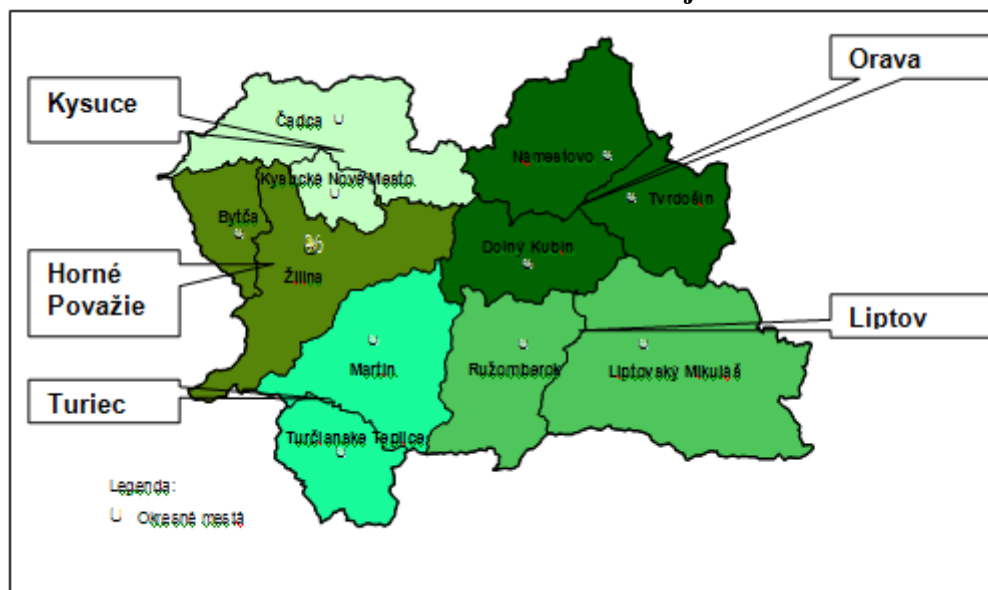
Obr. 4.1: Administratívne členenie Slovenska

Zdroj: Žilinský samosprávny kraj, 2007

Región Liptov je súčasťou Žilinského samosprávneho kraja, ktorý patrí svojou rozlohou na tretie miesto a počtom obyvateľov na miesto štvrté zo všetkých krajov v rámci Slovenska, ako je možné vidieť v tabuľke v prílohe č. 13. Na severozápade hraničí s Českou republikou, na severe a severovýchode s Poľskou republikou, na východe s Prešovským, na juhu s Banskobystrickým a na juhozápade s Trenčianskym krajom. Žilinský samosprávny kraj je členený na 11 okresov (obr. 4.2), na jeho území sa nachádza 315 obcí, z toho 18 miest. Región Liptov tvoria približne okresy Ružomberok a Liptovský Mikuláš. Zo severu susedí s Oravou, zo západu s Turcom, z juhu ho ohraničuje Horehronie a z východu ho uzatvára región Spiša. Dolný Liptov (okolie mesta Ružomberok), Stredný Liptov (okolie mesta Liptovský Mikuláš) a Horný Liptov (okolie mesta Liptovský Hrádok) považujeme z hľadiska historického vývoja za prirodzené celky regiónu.

Obr. 4.2: Administratívne členenie Žilinského kraja

Zdroj: Žilinský samosprávny kraj, 2007

4.2.1. Historický vývoj

Územie Liptova bolo osídlené už v časoch neolitu (pred 6 000 rokmi), významný rozmach zažilo aj počas osídlenia Keltmi, čoho dôkazom je aj keltské sídlisko - Havránok, nad Liptovskou Marou. Od 6. storočia je osídlený Slovanmi. Liptov bol súčasťou Veľkej Moravy, po jej rozpade bol postupne počas 11. storočia začlenený do Uhorska. Spočiatku bol Liptov súčasťou Zvolenského domínia (komitátu) (spolu s Turcom a Oravou), okolo roku 1340 sa táto stolica rozpadla na menšie časti a vznikla samostatná Liptovská stolica, ktorá ostala súčasťou Uhorska až do jeho rozpadu v r. 1918. V rokoch 1786-90 počas panovania cisára Jozefa II. bola spojená spolu s Oravskou stolicou do Liptovsko-Oravskej stolice. Po vzniku Československa sa Liptov stal jeho súčasťou. V r. 1923 boli dovtedajšie župy zrušené a Liptovská župa sa stala súčasťou novovytvorenej Podtatranskej župy so sídlom v Liptovskom Mikuláši. V rokoch 1928-1939 a 1945-1948 bola táto župa súčasťou Slovenskej krajiny v rámci ČSR – Československej republiky.

Počas 2. svetovej vojny sa 1. januára 1940 Liptov stal súčasťou Tatranskej župy v rámci samostatnej Slovenskej republiky (14. marec 1939-1945). V rokoch 1945-1960 sa Liptov stal súčasťou Žilinského kraja, v rokoch 1960-1990 (r. 1990 boli kraje zrušené)

Stredoslovenského kraja a od roku 1996 je súčasťou novovytvoreného Žilinského samosprávneho kraja.

4.2.2. Reliéf

Západné Tatry a Nízke Tatry sú najvýraznejšími prírodnými dominantami Liptova ako je možné vidieť na obrázku č. 4.3. Západné Tatry ležia medzi Východnými Tatrami na východe a Chočskými vrchmi na západe. Na rozdiel od prevažne bralnatých Východných Tatier sú zväčša hôľne. Alpínske lúky často vystupujú až na najvyššie vrcholy. V ústrednom západotatranskom hrebeni možno nájsť 27 vrchov, z toho 20 je vyšších ako 2 000 mm. Liptov z juhu ohraničuje vysoká hradba Nízkych Tatier, ktorá sa smerom na východ znižuje do podstatne nižších Kozích chrbtov. Rozložené a masívne Nízke Tatry sú pretiahnuté do rovnobežkového smeru. Hlavný chrbát Nízkych Tatier je zväčša trávnatý a poskytuje zaujímavé výhľady do dolín a na okolité pohoria. Nízke Tatry sú charakteristické viacerými bočnými hrebeňmi – rázsochami, pod ktorými sa nachádzajú dlhé a hlboké doliny. Najmä severné rázsochy a doliny Nízkych Tatier vynikajú pestrosťou povrchových tvarov. Spôsobuje to geologické podložie, v ktorom dominujú vápence a dolomity (početné terasy, kaňony, priepasti, jaskyne, skalné brány a veže).

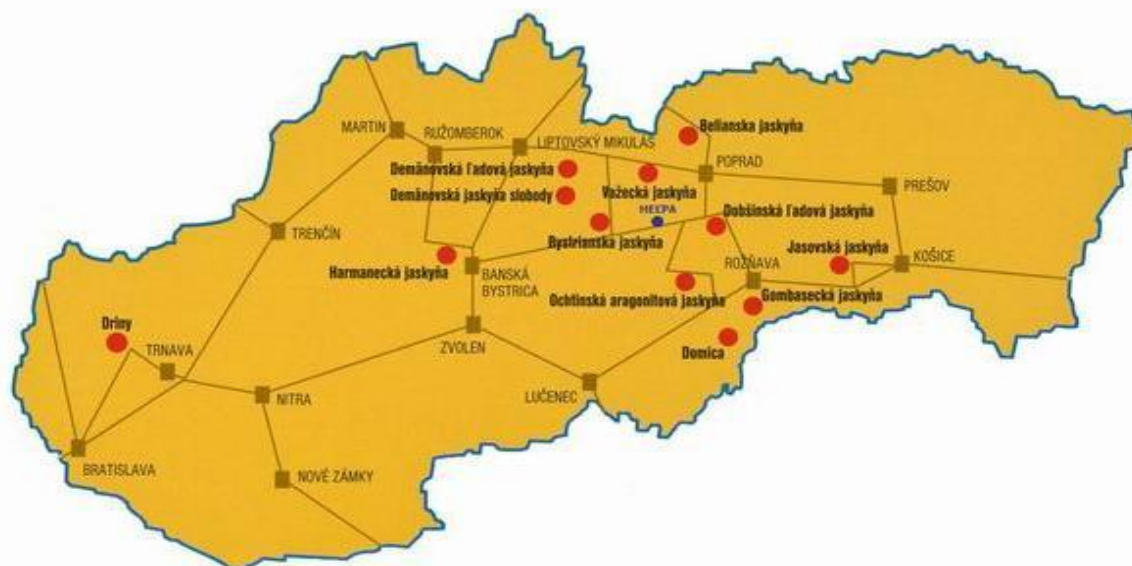
Obr. 4.3: Pohoria obklopujúce územie regiónu Liptov

Zdroj: Google Maps [online]. 2010 [cit. 2010-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://maps.google.com>>, vlastné úpravy

Severnú hranicu Liptova tvoria spolu so Západnými Tatrami Chočské vrchy. Úzke pásmové pohorie budujú predovšetkým vápence a dolomity. Naprieč ho pretínajú úzke prielomové doliny potokov prameniacich na Orave a ústiach do Váhu v Liptove. Západná časť Chočských vrchov susedí s Veľkou Fatrou, ktorá vyplňa juhozápadný cíp Liptova. Centrálnu časť Liptova vyplňa Liptovská kotlina. Najvyšším vrchom je Bystrá s nadmorskou výškou 2 248 mm. Rovnako sa tu nachádza pozoruhodný jaskynný systém v dĺžke 24 km (sprístupnené jaskyne Demänovská jaskyňa slobody, Dobšinská ľadová jaskyňa a Važecká jaskyňa – obr. 4.4) ako aj ďalšie nesprístupnené jaskyne (Liskovská jaskyňa ap.)

Obr. 4.4: Sprístupnené jaskyne Slovenskej republiky

Zdroj: Správa slovenských jaskýň [online]. 2009 [cit. 2010-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.ssj.sk/>>.

4.2.3. Vodstvo

Liptov tvorí z hydrogeografického hľadiska uzavretý celok, pretože všetky tu prameniace toky (Revúca, Teplianka, Turík, Likavka, Sliačanka a iné) ústia do rieky Váh, ktorý patrí do povodia Čierneho mora. Váh, centrálny tok celej oblasti (Liptovom preteká v dĺžke asi 80 km), napája voda Bieleho Váhu prameniaceho pod Kriváňom vo Vysokých Tatrách a Čierneho Váhu, ktorý pramení v Nízkych Tatrách pod Kráľovou hoľou. Biely a Čierny Váh sa spájajú pri Kráľovej Lehote a ďalej tečú ako jedna rieka stredom

Liptova. Po niekoľkokilometrovej ceste vtekajú do vodnej nádrže Liptovská Mara, ktorej plocha hladiny dosahuje 21,6 km².

Liptov je bohatý na minerálne vody. Minerálne pramene sa koncentrujú pozdĺž tektonických zlomov na okraji Liptovskej kotliny. Pri niektorých z nich vyrástli kúpeľné strediská. Pri studených prameňoch vznikli napríklad už v 19. storočí kúpele Ľubochňa a Korytnica (najvyššie položené minerálne kúpele na Slovensku vo výške 825 mm). K najznámejším teplým prameňom patria pramene v kúpeľoch Lúčky (sádrovo - zemitá a uhličitá voda s teplotou 32°C), Liptovský Ján (najväčší zdroj minerálnej vody s výdatnosťou 35 l/s), Bešeňová, kde na báze horúcich prameňov liečivých vôd s teplotou 62°C vznikol areál termálneho kúpaliska, rovnako ako aj Aquapark Tatralandia.

4.2.4. Podnebie

Územie Liptova je povrchovo výrazne členité, preto v jeho klimatickej charakteristike existujú väčšie teplotné rozdiely. Nižšie položená časť v doline Váhu patrí do mierne teplej klimatickej oblasti s priemernou júlovou teplotou okolo 17,2°C a januárovou okolo -3°C. Okrajové a vyššie položené časti patria do chladnej klimatickej oblasti. Priemerná júlová teplota sa tu pohybuje v závislosti od nadmorskej výšky od 10 do 17,2°C, v najvyšších polohách Západných a Nízkyh Tatier neprevyšuje 10°C. Priemerná januárová teplota vo vyšších polohách dosahuje hodnotu v intervale od -4°C do -7°C a vo vrcholových častiach pohorí až okolo -10°C. Klimatické pomery v Liptove vhodne charakterizuje i počet letných dní do roka (počet dní s maximálnou teplotou vzduchu 25°C a viac je v kotline len niečo vyše 30) a počet dní so snehovou prikrývkou (v Liptovskom Mikuláši 135, v pohoriach 160 až 180).

V priestorovom rozložení zrážok možno v Liptove pozorovať veľké rozdiely. Množstvo zrážok sa mení z miesta na miesto v závislosti od nadmorskej výšky a expozície svahu. Vo všeobecnosti platí, že so stúpajúcou nadmorskou výškou sa zvyšuje aj hodnota ročného zrážkového úhrnu. Výnimku tvorí centrálna časť Liptovskej kotliny. Keďže leží v tieni vysokých pohorí, ako sú Veľká Fatra a Chočské vrchy, priemerný ročný úhrn zrážok tu dosahuje na niektorých miestach len asi 700 mm. Najvyššie časti pohorí majú ročný zrážkový úhrn 1 500 mm. Najviac zrážok spadne v mesiacoch jún, júl

a august, čo v lete turistom sťažuje pobyt pri vode. Snehová prikrývka sa v pohoriach drží dostatočne dlho (november až apríl). Priemerný ročný vývoj teplôt a zrážok môžeme pozorovať v grafoch v prílohe č. 3.

4.2.5. Rastlinstvo a živočíšstvo

Liptov patrí k floristicky bohatým a pestrým územiam. Charakteristickým znakom je tu usporiadanie rastlinstva do niekoľkých výškových vegetačných stupňov. Oblasť polí a lúk, tzv. podhorský stupeň sa nachádza v nadmorskej výške 400 až 800 mnm. Vo vyšších polohách podhorský stupeň strieda bukový a najmä smrekový stupeň. Kosodrevinový vegetačný stupeň siaha do nadmorskej výšky 1 800 až 1 850 mnm. Nad ním sa nachádza subalpínsky a alpínsky vegetačný stupeň. V extrémnych podmienkach alpínskych lúk rastie asi 300 druhov drobných odolných rastlín. Floristicky najbohatšie sú alpínske lúky na vápencoch Západných Tatier. Na začiatku jari kvitne napríklad poniklec slovenský a horec Clusiov. Z letných druhov je to napr. ľalia zlatohlavá, astra alpínska a čoraz vzácnejší plesnivec alpínsky. Na jeseň rozkvitá cyklámen európsky a najcharakteristickejší jesenný kvet – jesienka obyčajná.

Prírodné podmienky a činnosť človeka ovplyvnili aj v Liptove druhovú skladbu živočíšstva. Pre podhorský stupeň sú charakteristické druhy, ktoré tu hniezdia (napr. jarabica poľná, škovránok poľný), a dravce (napr. jastrab obyčajný, myšiak hôrny). V hustých lesoch žije veľa srnčej a jelenej zveri, diviakov, lišok, jazvecov, divých mačiek a drobných hlodavcov. Z väčších šeliem je najmä vo Veľkej Fatre rozšírený rys ostrovid, v Nízkych Tatrách možno stretnúť medveďa hnedého. Vodná nádrž Liptovská Mara vytvorila nové podmienky pre život niektorých druhov rýb a vodného vtáctva.

4.3. Potenciál cestovného ruchu v regióne Liptov

Región Liptov je svojou polohou a unikátnou prírodou spolu s kultúrne–historickými pamiatkami a zachovanou ľudovou architektúrou jedným z najvyhľadávanejších regiónov cestovného ruchu na Slovensku.. Región Liptov disponuje širokou škálou aktivít

spojených s cestovným ruchom a susedí s rovnako atraktívnymi regiónmi, ako je možné vidieť na obrázku v prílohe č. 5.

V rámci pobytu pri vode a vodných športoch ma najväčší význam umelo vybudovaná priehrada Liptovská Mara v roku 1975. Liptovská Mara leží na území bývalých trinástich obcí. Zachovali sa dnes už z časti zrekonštruovaný gotický kostolík, ostatné cenné pamiatky boli presunuté do skanzenu v Pribyline. Liptovská Mara ponúka množstvo vodných športov, priestory na kemping a rovnako ubytovanie. Na území Liptova sa rovnako vyskytujú aj menšie vodné plochy, ktoré sú známe najmä domácim turistom. Ide o Šútovské jazerá, ktoré vznikli zaplavením starého kameňolomu, alebo vodná nádrž Hrabovo, ktorá v minulosti slúžila bavlárskym závodcom. Čoraz väčší význam nadobúda aj rieka Váh, ktorá je využívaná na športový rybolov, splav a rafting.

Kúpeľná liečba má v regióne rovnako svoje zastúpenie. Lúčky sa stali významným kúpeľným centrom Slovenska. Okrem ozdravovacích pobytov rovnako poskytujú aj kultúrne a športové vyžitie návštevníkov. Známe sú aj kúpele v Korytnici a minerálne vody v Ľubochni a v Železnom. Aquapark Tatralandia a Thermal park Bešeňová sú rovnako vybudované na báze termálnych vôd, ktoré majú priaznivé účinky na zdravotnú kondíciu. Obe zariadenia poskytujú svoje služby nepretržite počas celého roku. Podobný charakter má aj termálne kúpalisko v Liptovskom Jáne, ktoré sa nachádza v južnej časti obce. Súčasťou areálu sú 4 bazény.

Skoro 50% celkovej plochy Liptova tvoria lesy, ktoré v spojení s hornatým charakterom územia, vytvárajú ideálne podmienky pre pešiu turistiku a cykloturistiku, ako v lete, tak pre lyžovanie, beh na lyžiach a snowbording v zime. Národný park Nízke Tatry – NAPANT okrem takmer tisícky značkových turistických trás ponúka aj početné krasové javy. V NAPANTE leží najznámejšie centrum cestovného ruchu Jasná Nízke Tatry, ktoré má najlepšie prírodné predpoklady pre zjazdové lyžovanie a ďalšie druhy športov a rekreácie. Národný park Veľká Fatra, ktorý zasahuje aj do regiónu Liptov je najzalesnenejším parkom na Slovensku. V letnom období sú turistami navštevované hlavne početné národné prírodné rezervácie²¹, prírodné pamiatky²² a chránené areály Háj

---

²¹ Čierny kameň, Jánošíkova kolkáreň, Kornietová, Kundračka, Rumbáre, Skalná Alpa, Suchý vrch, Korbeľka a Rojkovské rašelinisko.

a Revúca. Skipark Ružomberok je zimným turistickým strediskom vybudovaným na svahoch vrchu Malinné (Malinô Brdo). Sever Liptova je lemovaný Chočskými vrchmi s turisticky významným miestom Veľký Choč. Na úpätiach pohoria vznikli viaceré prírodné pamiatky ako napr. Lúčanské travertíny, Lúčanský vodopád, Bešeňovské travertíny a zaujímavý prírodný útvar Skalná päšť.

Na území Liptova sa nachádza najväčší počet národných kultúrnych pamiatok v kraji, ako je možné vidieť v prílohe č. 4. Najvýznamnejšou je mestská pamiatková rezervácia ľudovej architektúry zapísaná do Zoznamu svetového dedičstva – UNESCO²³. Obec leží v juhovýchodnom výbežku Národného parku Veľká Fatra, v bočnom údolí revúckej doliny, v nadmorskej výške 718 mm. Prvá zmienka o obci je z roku 1376. Aj dodnes má obec svojich stálych obyvateľov. Ostatné chalupy sú využívané na rekreáciu ľuďmi z celého Slovenska. Nad vodnou nádržou Liptovská Mara leží zrekonštruované keltské sídlisko z 1. storočia p.n.l., Havránok. Približne 3 km od mesta Ružomberok sa v obci Likavka nachádza stredoveká fortifikačná, v súčasnosti už čiastočne zrekonštruovaná stavba, Hrad Likava.

Okresné mestá Ružomberok a Liptovský Mikuláš, ako už bolo spomenuté, predstavujú kultúrne centrá regiónu s množstvom historických pamiatok a turistických zaujímavostí. Na námestí Andreja Hlinku v Ružomberku sa nachádza Rímskokatolícky kostol sv. Ondreja, vo veži ktorého je najstarší zvon na Liptove, zvon Andrej. Pod kostolom sa nachádza Mauzóleum Andreja Hlinku. Tak isto tu stojí aj neobaroková Mestská radnica. V meste sa na Dončovej ulici nachádza Evanjelický kostol, neďaleko ktorého je Liptovské múzeum s Galériou Ľudovíta Fullu, ktorá približuje maliarove dielo a rovnako slúži aj ako priestore na rôzne kultúrne podujatia. Nemenej významná je aj Židovská synagóga a Kaštieľ sv. Žofie, ktorý bol rekonštruovaný a stal sa súčasťou obchodného centra. V meste Liptovský Mikuláš sa nachádza rovnako viacero historických pamiatok. Na Námestí osloboditeľov sú meštianske domy zo 16. a 17. storočia. Neskorobarokový bývalý župný dom Liptovskej stolice sa stal sídlom Okresného úradu. Na námestí je tiež Iľsházyo kúria, známa ako Stoličný dom a Seligovský dom. V súčasnosti sa tu nachádza

---

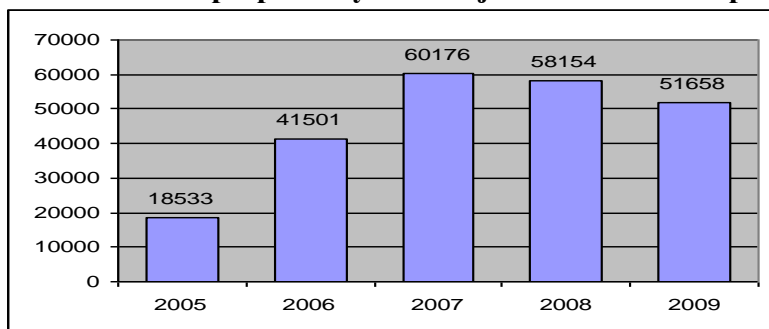
²² Dogerské skaly, Hradené jazero Blatné, Jazierske travertíny, Krková skala, Matejkovský kamenný prúd, Prielom Teplého potoka, Rojkovská travertínová kopa, Travertínové terasy Bukovinka a Vlčia skala.

²³ UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation – Organizácia spojených národov pre vzdelanie, vedu a kultúru.

Múzeum Janka Kráľa. Najstaršou stavebnou pamiatkou v meste je Gotický kostol sv. Mikuláša z druhej polovice 13. storočia, s výmalbou od J. Hanulu. Za zmienku stojí rovnako aj Galéria P.M. Bohúňa, Gymnázium M. Hodžu, či rodný dom známeho básnika a spisovateľa M. Rázusa.

Dopravný systém Liptova je daný jeho polohou. V rámci Slovenska ho môžeme považovať za nadpriemerný. Región leží v priesečníku dvoch významných urbanizačných a dopravných osí severojužnej a západovýchodnej. Tieto osi sú predstavované štátnymi cestami medzinárodného významu a rýchlikovou železničnou traťou (železničný ťah č. 180 Žilina – Košice, resp. Kysak). V smere Z-V je to štátna cesta I/18 ako cestný ťah E50 (Žilina – Ružomberok – Poprad – Košice – Užhorod) a v smere S-J štátna cesta I/59 ako cestný ťah E77 (Krakow – Trstená – Dolný Kubín – Ružomberok – Banská Bystrica – Budapešť). Cez územie regiónu Liptov rovnako prechádza rozostavaná diaľnica D1, ktorá po svojom dokončení spojí Bratislavu s hraničným priechodom Záhor na štátnej hranici s Ukrajinou. V súčasnej dobe už začali práce na ďalšom úseku diaľnice D1 Hubová – Ivachnová v dĺžke 15,3 km. Úsek by mal byť odovzdaný do užívania v máji 2013. Dostupnosť regiónu leteckou dopravou je predstavovaná medzinárodným letiskom Poprad – Tatry, na ktorom operuje viacero leteckých spoločností. Počty a destinácie pravidelných a charterových letov sú dynamicky upravované prepravcami podľa dopytu. Počet prepravených cestujúcich letiskom Poprad – Tatry za roky 2005-2009 môžeme vidieť v grafe na obr. 4.5.

Obr. 4.5: Počet prepravených cestujúcich letiskom Poprad – Tatry 2005-2009

Zdroj: Počet prepravených cestujúcich v rokoch 2005 - 2009 [online]. 2009 [cit. 2010-03-28]. Medzinárodné letisko Poprad - Tatry. Dostupné z WWW: <<http://www.airport-poprad.sk/o-letisku.php?lang=&data=statistiky>>, vlastné úpravy

Všetky uvedené charakteristiky regiónu Liptov určujú jeho nesmierny a ešte stále z veľkej časti nevyužitý potenciál pre cestovný ruch v rámci Slovenskej republiky.

5. Výsledky prieskumu dopadu hospodárskej krízy na cestovný ruch v regióne Liptov

Hospodárska kríza nie je v histórii vývoja spoločnosti, štátov a finančných systémov novým pojmom. Napríklad v tridsiatych rokoch minulého storočia vypukla Veľká hospodárska kríza prepadosť akcií na americkej burze a nasledoval hospodársky kolaps ekonomík štátov po celom svete. Neprešlo ani jedno storočie a svet opäť čelí ďalšej celosvetovej hospodárskej kríze, ktorej pôvodcom je finančná kríza v Spojených štátoch amerických.

Kríza amerických hypotekárnych ústavov prepukla naplno v auguste roku 2007 a jednou z príčin bolo nezodpovedné správanie sa hypotekárnych ústavov. Tie poskytovali pôžičky i ľuďom, ktorí nemali dostatočné príjmy a keď úrokové sadzby rástli (ktoré Federálny rezervný systém - FED²⁴ zvyšoval s cieľom znižovania inflácie), neboli schopní ich splácať. Obligácie týchto hypotekárnych ústavov sa v amerických bankách miešali s akciami iných spoločností. Boli vysoko ocenené, napriek tomu, že boli zaručené týmito druhotriednymi hypotékami. Predávali sa do celého sveta a nakazili i finančný sektor v Európe. Cenné papiere bánk, ktoré boli kryté týmito nebonitnými hypotékami, stratili na cene. Trh s cennými papiermi kolaboval. Veľké finančné inštitúcie sa postupne prepádali do strát, niektoré banky padli.

Problémy finančných inštitúcií a neistota na finančných trhoch následne spôsobila spomalenie amerického a následne aj európskeho hospodárstva. Vzájomná previazanosť krajín, globalizácia vo vzťahoch, vyvolala dominový efekt. O hospodárskej kríze sa na Slovensku začalo hovoriť v roku 2008 a v druhom polroku boli už jej dopady citeľné. Výkonnosť globálnej ekonomiky poklesla a bude klesať až kým nedosiahne svoje dno. Názory na to, kedy sa tak stane, sú rôzne. Odborníci sa zhodujú, že slovenská ekonomika už svoje dno dosiahla a začína sa opäť, aj keď len pomaly a neisto, obdobie ozdravenia a expanzie.

---

²⁴ Federálny rezervný systém Spojených štátov, plní funkciu centrálnej banky

Dopady hospodárskej krízy sa prejavujú v širokom spektre hospodárskeho, ale aj spoločenského života ako je napr. pokles firemných zákaziek, prudký rast nezamestnanosti, krach mnohých firiem, úspory obyvateľstva, pokles životnej úrovne a kúpyschopnosti obyvateľstva a v neposlednej rade aj rast kriminality.

Ako bolo spomenuté v predchádzajúcich kapitolách, cestovný ruch je forma uspokojovania potrieb. V uspokojovaní potrieb existuje ale určitá hierarchia, ktorá zabezpečuje prioritné uspokojenie fyziologických potrieb, pred potrebami nižšej významnosti. Uspokojovanie potrieb je rovnako v mnohých prípadoch priamo závislé na disponibilných finančných prostriedkoch. V prípade ich nedostatku, akým obdobie hospodárskej krízy nepochybne je, sú potreby nižšej významnosti (medzi ktoré môže byť zaradené aj odvetvie cestovného ruchu) potláčané a dochádza k poklesu po ich dopyte.

Nasledujúci text bude predstavovať analýzu efektu dopadov hospodárskej krízy, ale aj ďalších faktorov na jednotlivé formy a druhy cestovného ruchu, nachádzajúce sa v regióne Liptov. Analýza bude založená na počte návštevníkov a počte prenocovaní jednotlivých subjektov daného cestovného ruchu, spravidla za obdobie, ktoré bude zahŕňať ako roky pred hospodárskou krízou (do roku 2007 v rámci SR, v celosvetovom hľadisku už aj rok 2007), tak aj roky (2008, 2009), v ktorých hospodárska kríza vypukla a naplno sa prejavila.

5.1. Kultúrno-historický a vzdelávací cestovný ruch

Kultúrno-historický a vzdelávací cestovný ruch má v regióne Liptov bohaté zastúpenie. Na jeho území sa nachádza 750 národných kultúrnych pamiatok – NKP (príloha č. 4), čo je najviac v celom Žilinskom kraji. Na druhom mieste je región Orava s 674 NKP, ktorý priamo susedí s regiónom Liptov a dokopy tak poskytujú ideálne podmienky pre vyžitie v tejto oblasti cestovného ruchu.

Za najväčší subjekt kultúrno-historického a vzdelávacieho cestovného ruchu v regióne môžeme považovať Liptovské múzeum v Ružomberku, ktoré má vlastivedný charakter a jeho výskumnú a zbernú oblasť tvorí územie celého Liptova, kde má svoje pracoviská a

expozície. Okrem veľkého množstva výstav organizuje i náročné kultúrno-výchovné podujatia a programy pre školy, širokú verejnosť, ale aj na objednávku pre rôzne subjekty cestovného ruchu. Súčasťou Liptovského múzea je Národopisné múzeum v Liptovskom Hrádku, NKP Čierny Orol v Liptovskom Mikuláši a ďalšie expozície: Múzeum liptovskej dediny - MLD v Pribyline, Archeologické múzeum v prírode NKP Liptovská Mara - Havránok, Roľnícky dom Vlkolínec, expozícia Liptovská Maša, Banícky dom Vyšná Boca, Hrad Likava a Rímsko - katolícky kostol Všetkých svätých v Ludrovej - Kúte. Liptovské múzeum v Ružomberku disponuje aj rozsiahlou knižnicou sprístupnenou odbornej a laickej verejnosti na prezenčné štúdium. Návštevnosť múzea a jednotlivých expozícií, ktoré múzeum zastrešuje, za roky 2004 až 2009 môžeme vidieť v tab. 5.1.

Tab. 5.1: Návštevnosť Liptovského múzea a jeho expozícií za roky 2004 až 2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liptovské múzeum Ružomberok	11 775	12 546	12 295	12 858	10 841	9 815
Roľnícky dom Vlkolínec	36 611	35 468	29 428	28 177	35 665	33 234
MLD Pribilina	61 867	54 966	64 218	67 169	69 631	64 841
Čierny Orol Liptovský Mikuláš	20 179	14 604	12 565	6 439	9 099	9 863
Banícky dom Vyšná Boca	117	30	151	107	220	637
Maša Liptovský Hrádok	570	345	261	678	1 021	1 024
Národopis. múzeum Lipt. Hrádok	3 090	4 958	7 144	6 845	6 049	6 911
Archeologické múzeum Lipt. Mara	11 124	8 699	9 437	11 322	10 020	13 151
kostol Panny Márie Lipt. Mara	756	1 231	1 965	300	300	545
hrad Likava	3 789	2 393	5 327	7 781	9 630	11 319
kostol Ludrová	611	751	862	886	819	1 769
Spolu	150 489	135 991	143 653	142 562	153 295	153 109

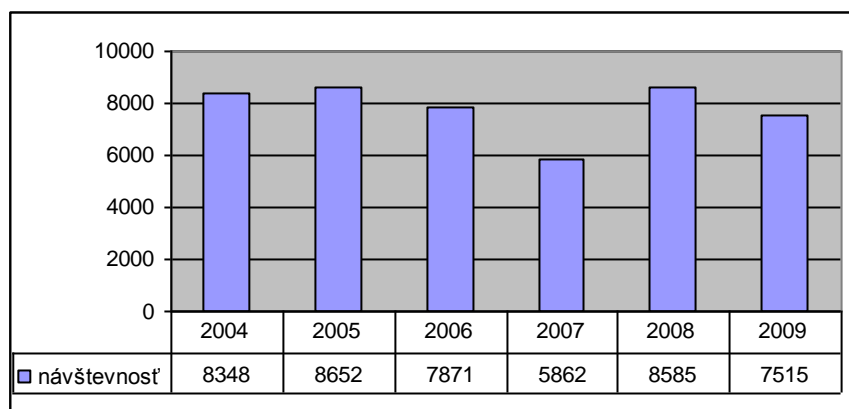
Zdroj: Liptovské múzeum Ružomberok, 2010, vlastné úpravy

Vo väčšine expozícií pozorujeme v priebehu jednotlivých rokov mierny nárast návštevnosti. Výnimkou je Liptovské múzeum, v ktorom však v roku 2008 prebiehala od polovice marca do polovice júna trojmesačná rekonštrukcia, kvôli ktorej boli uzatvorené všetky expozície na jeho prvom a druhom poschodí. Rovnako z dôvodu uzatvorenia výstavnej sály v mesiacoch jún až september nebolo možné usporadúvať odborné prednášky. Spomenuté faktory sú dôvodom nižšieho počtu návštevníkov Liptovského múzea za rok 2008. Návštevnosť v roku 2009 bola opäť nižšia ako v predchádzajúcich rokoch hlavne z technických príčin (búranie steny na výstavbu požiarného schodišťa, zatečenie niektorých expozícií). Rovnako v mesiaci február mali základné školy – ZŠ v Ružomberku chrípkové prázdniny a v mesiaci marec boli v regióne Liptov prázdniny ZŠ a stredných škôl.

Podľa rozhovoru so zamestnancami múzea tvoria väčšinu návštevníkov múzea a jednotlivých expozícií domáci turisti z celého Slovenska, najmä žiaci stredných a základných škôl. Vstupné pre túto skupinu návštevníkov je obvykle zdarma, prípadne iba niekoľko eur, čo je v čase hospodárskej krízy určite lákavé. Rovnako môže byť tento typ cestovného ruchu v čase hospodárskej krízy uprednostňovaný aj ostatnými skupinami návštevníkov, ako sú rodiny s deťmi, pre ktorých táto forma cestovného ruchu predstavuje finančne pomerne nenáročnú alternatívu kultúrneho vyžitia napríklad v porovnaní s návštevou divadelného predstavenia.

Obdobného zamerania je aj Galéria Ľudovíta Fullu sídliaca v tesnej blízkosti Liptovského múzea. Ide o vysunutú expozíciu Slovenskej národnej galérie. Reprezentuje maliarske dielo, grafiku a umenie Ľudovíta Fullu, jedného zo zakladateľov moderného slovenského maliarstva. Usporiadávajú sa aj prechodné výstavy, koncerty vážnej hudby, kultúrne programy pre širokú verejnosť a každoročné prehliadky diel laureátov Ceny Ľ. Fullu a štipendistov Ľ. Fullu. Návštevnosť galérie je znázornená v grafe na obr. 5.1.

Obr. 5.1: Návštevnosť Galérie Ľudovíta Full za roky 2004 až 2009

Zdroj: Galéria Ľudovíta Fullu, 2010, vlastné úpravy

Z grafu je opäť zrejмый pomerne vyrovnaný vývoj návštevnosti galérie za sledované obdobie až na rok 2007, v ktorom poklesla o štvrtinu. Ako dôvod prepadu návštevnosti bol udaný znížený počet akcií organizovaných Galériou Ľ. Fullu. Menší pokles zaznamenal aj rok 2009, ktorý je spojený s dvojmesačnou rekonštrukciou vykurovania a maľovania galérie, počas ktorej bola pre verejnosť zatvorená.

Mesto Liptovský Mikuláš má rovnako veľký podiel na kultúrno-historickom a vzdelávacom cestovnom ruchu, predstavované najmä múzeom Janka Kráľa. Od roku 1992 sa múzeum ubera k profilu mestského múzea a zameriava sa hlavne na zbierkotvorné aktivity. Jedná sa predovšetkým o dokumenty týkajúce sa dejín mesta a osobností kultúrneho, spoločenského a politického života. Múzeum má početnú príručnú knižnicu a bohatú historickú knižnicu. Na prízemí budovy sa nachádzajú výstavné sály, kde sa konajú krátke výstavy. V múzeu sa priamo nachádza expozícia Kapitoly z histórie mesta Liptovský Mikuláš. Múzeum súčasne spravuje aj štyri vysunuté expozície²⁵, ktorých návštevnosť je zhrnutá v tabuľke 5.2.

Tab. 5.2: Návštevnosť múzea Janka Kráľa a jeho expozícií za roky 2006 až 2009

	2006		2007		2008		2009	
Návštevníci	celkove	zahr.	celkove	zahr.	celkove	zahr.	celkove	zahr.
Kapitoly z histórie LM	14 965	6 941	4 800	1 593	5 300	1 761	4 021	908
Mikulášska mučiareň	13 297	4 159	5 027	2 147	5 543	1 825	3 731	879
Tatrín	1 676	508	3 268	105	1 902	95	2 184	7
dom Rázusovcov	1 318	10	1 135	10	1 171	5	1 120	6
Synagóga	1 850	850	1 050	345	2 345	1 306	95	23
Spolu	33 106	12 468	15 280	4 200	16 261	4 992	11 151	1 823

Zdroj: múzeum Janka Kráľa, 2010, vlastné úpravy

Múzeum vedie podrobnejšie záznamy o svojej návštevnosti, preto na rozdiel od prvých dvoch subjektov je k dispozícii aj počet návštevníkov zo zahraničia. Rok 2006, ktorý predstavoval 720. výročie prvej písomnej zmienky o Liptovskom Mikuláši, zaznamenal vyše 50% nárast návštevnosti v porovnaní s rokom nadchádzajúcim. Múzeum bolo garantom mnohých aktivít, ktoré súviseli s mestskými oslavami a rovnako sa podieľalo aj na príprave rozsiahlejších výstav. Roky 2007 a 2008 mali mierne rastúci charakter čo sa týka počtu návštevnosti domácich a rovnako aj zahraničných turistov.

Dôsledky svetovej hospodárskej krízy pocítilo múzeum Janka Kráľa v roku 2009. Na základne listu zriaďovateľa bolo múzeum nútené obmedziť rozpočtové výdavky o 12%. Odložil sa plán vytvorenia webovej stránky múzea, obmedzili sa služobné cesty a tým aj účasť zamestnancov na odborných seminároch a na uvoľnené miesto lektora nebol prijatý nový zamestnanec. Pokles celkovej návštevnosti roku 2009 v porovnaní s rokom predchádzajúcim predstavoval 31,4%. Pokles návštevnosti zahraničných turistov bol až

²⁵ Mikulášska mučiareň, Tatrín a Žiadosti slovenského národa, Rodný dom Rázusovcov, židovská synagóga

63,5%, pokles domácich turistov zaznamenal pokles o 17,2%. Kým stále expozície Tatrín a Žiadosti slovenského národa a rodný dom Rázusovcov si udržali návštevnosť približne na úrovni predchádzajúceho roka (Tatrín a Žiadosti slovenského národa zaznamenal 11,5% nárast), expozície situované v centre mesta Liptovský Mikuláš, ktorých návštevnosť je zväčša závislá od turistického ruchu v meste, zaznamenali pokles návštevnosti²⁶. Na celkovom poklese návštevnosti sa veľkou mierou podpísalo aj uzatvorenie židovskej synagógy, z dôvodu havarijného stavu ohrozujúceho bezpečnosť návštevníkov. Na elimináciu tohto faktoru, na ktorý mohla mať hospodárska kríza dopad iba v tom, že neboli dostupné prostriedky na opravu budov, bude počet návštevníkov synagógy medzi porovnávanými rokmi 2008 a 2009 odpočítaný od celkového počtu návštevníkov. Po tomto prepočítaní údajov predstavuje celkový pokles návštevnosti múza Janka Kráľa a všetkých jeho expozícií (okrem synagógy) 20,5%, pričom počet zahraničných návštevníkov poklesol o 51,2% a domácich o 10,5%.

5.2. Rekreačný a športový cestovný ruch

Územie Liptova má so svojimi prírodnými a geografickými danosťami ideálne podmienky pre rekreačný a športový cestovný ruch, ako v letnej sezóne, tak aj v zimnej sezóne. Za hlavné subjekty cestovného ruchu v tejto oblasti je možné považovať najmä zimné lyžiarske stredisko Skipark Ružomberok, v letnej sezóne vodnú plochu Liptovská Mara, celoročné stredisko cestovného ruchu Jasná Nízke Tatry spolu s Thermal parkom Bešeňová a Aquaparkom Tatralandia, ktoré zároveň predstavujú aj strediská zdravotného cestovného ruchu. Turistami navštevované sú aj tri sprístupnené jaskyne na území Liptova. Rekreačný a športový turizmus je rovnako predstavovaný početnými turistickými chodníkmi, cyklotrasami, návštevou vodných plôch a pod., ktorého číselné vyjadrenie môže predstavovať napríklad vytáženosť ubytovacích kapacít vybraných hotelov.

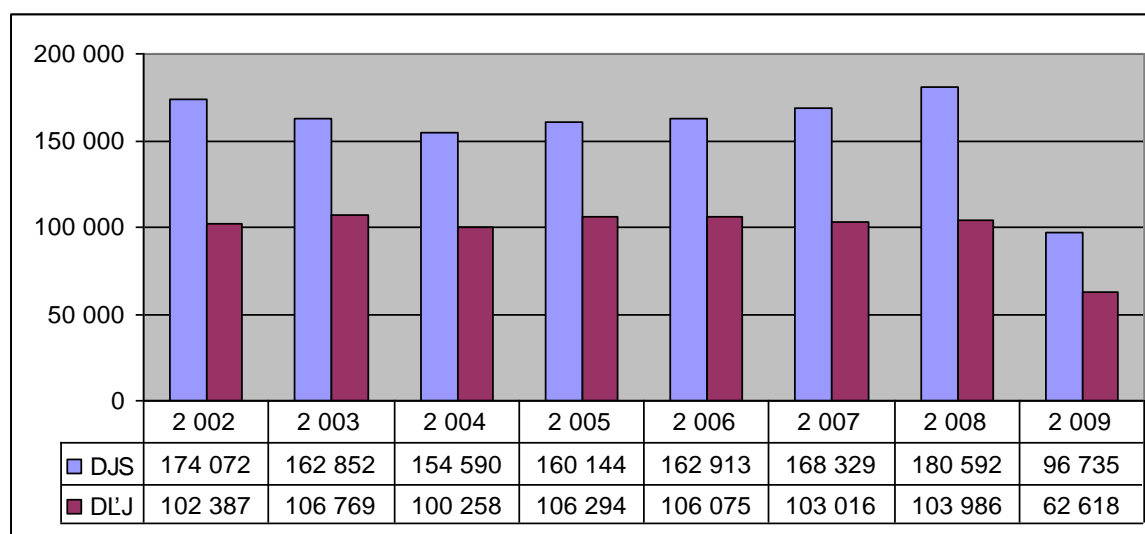
Jaskyne sú súčasťou prírodného dedičstva Slovenskej republiky. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny ustanovil všetky jaskyne a priepasti za prírodné pamiatky. Za najvýznamnejšie považujeme aj doteraz

---

²⁶Kapitoly z histórie mesta Liptovský Mikuláš – pokles o 24%, Mikulášska mučiareň – 32,7%

sprístupnené jaskyne – Belianska, Bystrianska, Demänovská jaskyňa slobody, Demänovská ľadová, Dobšinská ľadová, Domica, Driny, Gombasecká, Harmanecká, Jasovská, Ochtinská aragonitová a Važecká, vyhlásené za národné prírodné pamiatky²⁷. Domica, Gombasecká, Jasovská a Ochtinská aragonitová jaskyňa sú od roku 1995 a od roku 2000 aj Dobšinská ľadová jaskyňa, súčasťou zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Ochranu a prevádzku 12 sprístupnených jaskýň zabezpečuje Správa slovenských jaskýň ako odborná organizácia ochrany prírody v rezorte Ministerstva životného prostredia SR. Prehľad návštevnosti jednotlivých jaskýň sa nachádza v prílohe č. 7 a ich geografické rozloženie je možné vidieť na obr. 4.4. Na území Liptova sa nachádza najnavštevovanejšia Demänovská jaskyňa slobody a rovnako významná Demänovská ľadová jaskyňa. Važeckú jaskyňu z pohľadu počtu návštevníkov zaraďujeme medzi menej významné. Nasledujúci graf na obrázku 5.2 zachytáva návštevnosť Demänovskej jaskyne slobody - DJS a Demänovskej ľadovej jaskyne - DLJ.

Obr. 5.2: Návštevnosť DJS a DLJ za roky 2002 až 2009

Zdroj: Správa slovenských jaskýň, 2010, vlastné úpravy

Za roky 2002 až 2008 mala návštevnosť uvedených jaskýň pomerne vyrovnaný trend bez väčších výkyvov. Od roku 2004 mala návštevnosť jaskýň zároveň rastúci charakter až po rok 2009, kedy pozorujeme prudký prepád. V prípade DJS sa jedná približne o 46,5%

²⁷ Na zabezpečovanie rozvoja starostlivosti o sprístupnené a sprístupňované jaskyne a ich ochranu Ministerstvo životného prostredia SR v súlade so Stratégiou, zásadami a prioritami štátnej environmentálnej politiky (uznesenie NR SR č. 339/1993, uznesenie vlády SR č. 619/1993) určuje strategické ciele a spôsoby ich dosiahnutia.

pokles návštevnosti a DLJ zaznamenala pokles návštevnosti skoro 40%. Klientelu jaskýň okrem domácich turistov tvoria hlavne návštevníci z Poľska, ale rovnako aj Českej republiky a Maďarska. V tabuľke 5.3 je zhrnuté porovnanie národnostných skupín návštevníkov jaskýň za roky 2008 a 2009.

Tab. 5.3: Národnostné zloženie návštevníkov jaskýň v rokoch 2009 a 2008, % podiel národností na celkovej ročnej návštevnosti

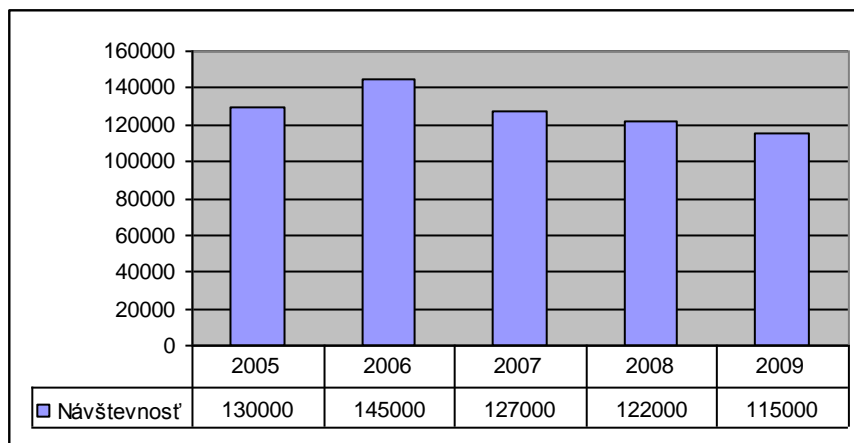
	2009	%	2008	%	rozdiel	%	2009/2008
Slov. rep.	240 730	53,4	241 362	36	-632	-0,3	35,9
Nemecko	8 843	2	10 337	1,5	-1 494	-14,5	1,3
Anglicko	6 545	1,5	7 612	1,1	-1 067	-14	1
Poľsko	112 753	25	280 444	41,8	-167 691	-59,8	16,8
Maďarsko	13 749	3,1	22 938	3,4	-9 189	-40,1	2,1
Ostatné	11 493	2,6	18 422	2,7	-6 929	-37,6	1,7
Rusko	8 586	1,9	14 349	2,1	-5 763	-40,2	1,3
Česká rep.	47 931	10,6	74 819	11,2	-26 888	-35,9	7,2
Spolu	450 630	100	670 283	100	219 653	-32,8	67,2

Zdroj: Slovenská správa jaskýň, 2010, vlastné úpravy

Celkový pokles domácich návštevníkov je nepatrný (0,3%), avšak v roku 2008 predstavoval počet domácich návštevníkov na celkovom počte návštevníkov jaskýň 36% a v roku 2009 už 53,4%, z čoho konštatujeme pokles návštevníkov z ostatných krajín. Takmer 60% pokles návštevnosti bol zaznamenaný turistami z Poľska a okolo 40% -ného poklesu sa pohybujú turisti z Českej republiky, Maďarska a Ruska.

Ďalším významným subjektom v oblasti rekreačného a športového cestovného ruchu, hlavne v období zimnej sezóny, je Skipark Ružomberok. Vstup do strediska je predstavovaný mestskou časťou Hrabovo (vzdialeného od centra mesta iba 1 km). Z Hrabova vedie na Malinô Brdo 8-miestna kabínová lanovka, dlhá 1770 m. Priamo v centre strediska sa nachádza 4-sedačková lanovka, 2 lyžiarske vleky a 4 vleky pre začiatočníkov a deti. Každý víkend a počas prázdnin sú pre návštevníkov lyžiarskeho strediska organizované zaujímavé akcie a súťaže. V stredisku je k dispozícii 12 km zjazdových tratí, najdlhšia z nich meria až 3 900 m. Okolie Skiparku ponúka výborné možnosti pre bežecké lyžovanie a turistiku, kde medzi atraktívne destinácie patrí drevená obec Vlkolíne. V nasledujúcom grafe na obr. 5.3 je zachytená návštevnosť strediska za roky 2005 až 2009.

Obr. 5.3: Návštevnosť Skiparku Ružomberok za roky 2005 až 2009

Zdroj: Skipark Ružomberok, 2010, vlastné úpravy

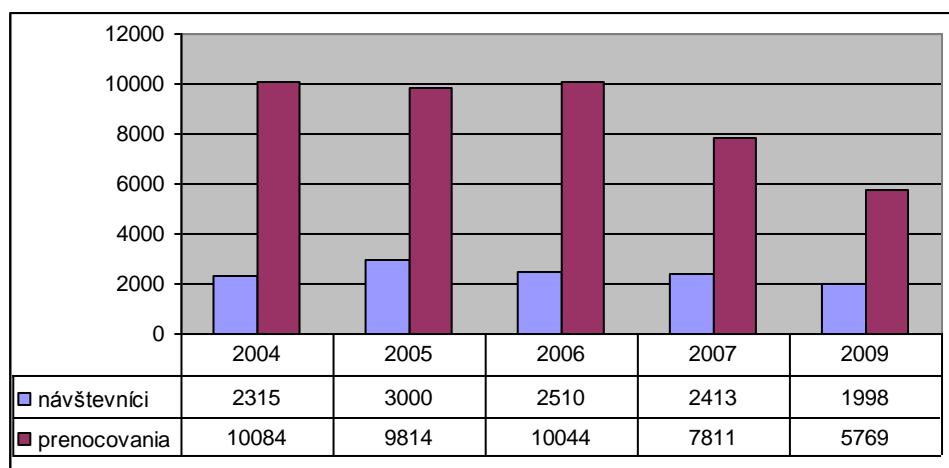
Údaje boli poskytnuté marketingovým oddelením Skiparku Ružomberok a predstavujú kvalifikovaný odhad. Od roku 2006 stredisko zaznamenáva každoročný pokles v návštevnosti ako je možné pozorovať z grafu. Pokles návštevnosti medzi rokmi 2006 a 2009 je približne na úrovni 20,7%. Keďže Skipark v zimnej sezóne každoročne navštevujem, musím konštatovať, že s poskytnutými údajmi plne nesúhlasím. Na ich základe síce návštevnosť strediska vykazuje klesajúcu tendenciu, avšak na základe pravidelných osobných návštev strediska je možné konštatovať, že pokles návštevnosti je omnoho citeľnejší ako odhad poskytnutý marketingovým oddelením spoločnosti Ski Park Ružomberok (viditeľný v grafe na obr. 5.3.). Informácie o národnostnom zložení návštevníkov nie sú k dispozícii, keďže nie je vytvorený žiadny systém na ich sledovanie, no národnostné zloženie návštevníkov neďalekých hotelov je možné považovať v tomto ohľade za smerodajné.

Hotel Malina** sa nachádza v nadmorskej výške 960 mnm priamo v lyžiarskom stredisku Skipark Ružomberok. K hotelu je prístup kabínkovou lanovkou z Hrabova alebo autom cca 6 km lesnou cestou z Ružomberka, ktorej používanie motorovými vozidlami je možné len na základe povolenia mesta Ružomberok. Hotel Malina** je možné považovať za typický horský hotel, ktorého návštevníci prichádzajú z markantnej časti za účelom účasti na rekreačnom a športovom cestovnom ruchu. V zimnej sezóne návštevníci hotela ocenia priamy prístup do lyžiarskeho strediska, v letnej sezóne je hotel ideálnym východiskovým bodom pre túry po hlavnom hrebeni Veľkej Fatry. Nad hotelom sa rovnako dvíhajú vápencové skaly Haliny, ktoré sú vhodné na lezenie pre začínajúcich i pokročilých horolezcov. Hotel má k dispozícii 25 izieb, počet lôžok sa v sledovanom

období menil, aritmetickým priemerom bude stanovený na 72. Mesačná ubytovacia kapacita hotela teda predstavuje približne 2160 prenocovaní, ročná 25 920 prenocovaní. Vývoj návštevnosti za sledované obdobie je možné vidieť v grafe na obr. 5.4.

Obr. 5.4: Návštevnosť a počet prenocovaní v Hoteli Malina** za roky 2004 až 2009 (okrem roku 2008)

Zdroj: Hotel Malina**, 2010, vlastné úpravy

V grafe chýbajú údaje za rok 2008, ktoré kvôli personálnym zmenám neboli dostupné. Z tohto dôvodu bol rok 2008 do výsledného grafu zaradený. Napriek tomu, je možné vidieť, že návštevnosť, ako aj počet prenocovaní od roku 2006 klesajú. Rozdiel medzi rokom 2006 a rokom 2009 predstavuje v počte návštevníkov 20,4% pokles a v počte prenocovaní pokles až 42,6%. Počet prenocovaní poklesol o dvojnásobok oproti počtu návštevníkov, čo znamená, že návštevníci radšej uprednostňujú kratší pobyt v hotely, ako by ho nemali navštíviť vôbec. Priemerné celoročné využitie hotelovej kapacity bolo za roky 2004 až 2006 na úrovni 38,5% v roku 2009 už len 23%.

Národnostné zloženie návštevníkov hotela je možné vidieť ako v tabuľke, tak aj graficky v prílohe č. 8. Počet domácich návštevníkov je od roku 2006 vyrovnaný, avšak dochádza k poklesu návštevníkov hlavne z Maďarska ale aj z Česka a ostatných krajín okrem Poľska s miernym nárastom.

Ako už bolo spomenuté, k dispozícii neboli kompletne dáta za rok 2008, ale iba prvý štvrtrok, čo umožnilo zostaviť graf návštevnosti a počtu prenocovaní (príloha č. 9) vždy za prvé tri mesiace v roku za celé sledované obdobie v rátane roku 2010. Január, február a marec – Q1 boli zároveň v každom roku čo sa kapacity týka ako je možné vidieť

v tabuľke 5.4, najvyťaženejšie mesiace (rok 2008 a 2010 nie je možné porovnať s celkovým využitím kapacity, avšak trend vývoja je možné približne odhadnúť), no v roku 2009 nie je už rozdiel Q1 v porovnaní s celkovou ročnou kapacitou hotela tak markantný - do roku 2007 okolo 40%, v roku 2009 len 13%. Tento fakt je možné uzatvoriť konštatovaním, že zimná sezóna v Hoteli Malina** (nutnosť pochopiť aj v kontexte so Skiparkom Ružomberok) stráca svoju vysokú návštevnosť a vyťaženosť.

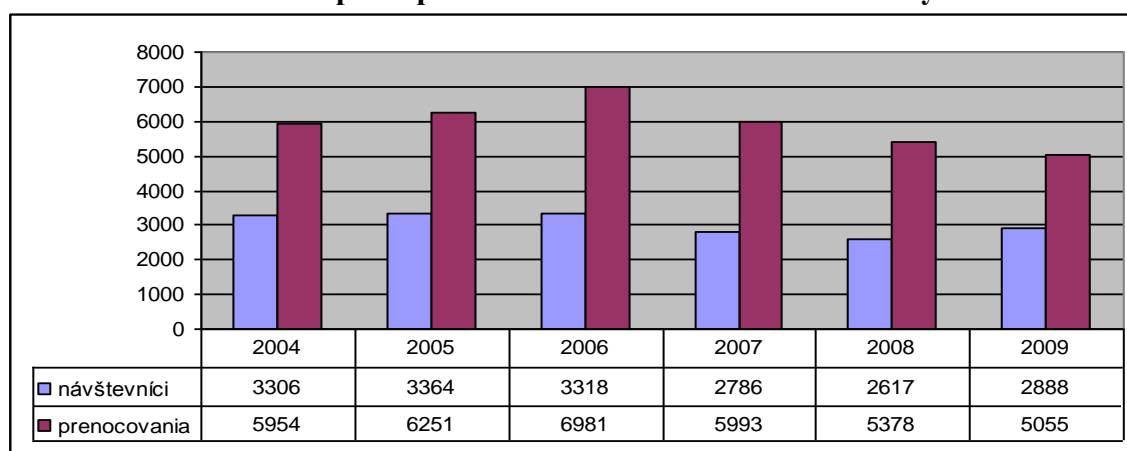
Tab. 5.4: Ukazovatele využitia celkovej kapacity, kapacity za Q1 a ich vzájomné porovnanie za roky 2004 – 2010 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Využitie kapacity za Q1	91,6%	87,7%	89,8%	70,1%	75,9%	35,3%	30,0%
Celkové využitie kapacity	38,9%	37,9%	38,7%	30,1%	x	22,2%	x
Q1 / využitie ročnej kapacity	58,9%	57,9%	57,9%	58,2%	x	39,7%	x

Zdroj: Hotel Malina**, 2010, vlastné úpravy

Hotel Áčko*** je hotelom, ktorý sa nachádza na začiatku rekreačnej oblasti Malinô Brdo - Skipark Ružomberok, 800m od údolnej stanice kabínkovej lanovky a 1,5 km od centra mesta. Nejedná sa teda ani o typický horský hotel, ani hotel čisto mestského typu. Hotel ponúka 19 izieb, počet lôžok sa v sledovanom období menil, aritmetickým priemerom bude stanovený na 52. Mesačná ubytovacia kapacita hotela teda predstavuje približne 1560 prenocovaní, ročná 18 720 prenocovaní. Nasledujúci graf na obrázku 5.5 zachytáva vývoj návštevnosti a počtu prenocovaní za obdobie od roku 2004 až 2009.

Obr. 5.5: Návštevnosť a počet prenocovaní v Hoteli Áčko*** za roky 2004 až 2009

Zdroj: Hotel Áčko***, 2010, vlastné úpravy

Situácia je podobná ako v prípade Hotelu Malina**, tzn. že návštevnosť aj počet prenocovaní má klesajúci charakter za roky 2006 až 2009, výnimkou je zvýšený počet návštevníkov v roku 2009, ktorý je predstavovaný hlavne 15,4% nárastom domácich návštevníkov. Návštevníci zo všetkých ostatných krajín zaznamenali pokles, ako je možné vidieť v prílohe č. 10. Treba ešte spomenúť, že kým mal Hotel Malina** v priebehu obdobia priemerný počet prenocovaní na jedného návštevníka v rozmedzí od 4,3 do 2,9, u Hotelu Áčko*** to bolo iba 2,1 až 1,7 prenocovaní na jedného návštevníka. Rovnako je možné porovnať pokles návštevníkov a pokles počtu prenocovaní, ktorý v Hoteli Malina** predstavoval za roky 2006 až 2009 pokles o 20,4% a 42,6% a v prípade Hotelu Áčko to bol za rovnaké obdobie pokles o 13% na strane návštevníkov a 27,5% pokles na strane prenocovaní. V tabuľke 5.5 je možné vidieť pre porovnanie vyťaženosť ubytovacích kapacít oboch hotelov za sledované obdobie. Hotel Áčko*** na jednej strane nedosahoval celkové vyťaženie ubytovacích kapacít ako Hotel Malina**, no rovnako za rok 2009 ani nezaznamenal tak výrazný pokles.

Tab. 5.5: Vyťaženosť ubytovacích kapacít Hotelu Malina** a Hotelu Áčko za roky 2004-2009 (v%)

Celkové využité kapacity	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hotel Malina**	38,9%	37,9%	38,7%	30,1%	x	22,2%
Hotel Áčko***	31,8%	33,4%	36,9%	32%	28,7%	27%

Zdroj: Hotel Malina**, Hotel Áčko***, 2010, vlastné úpravy

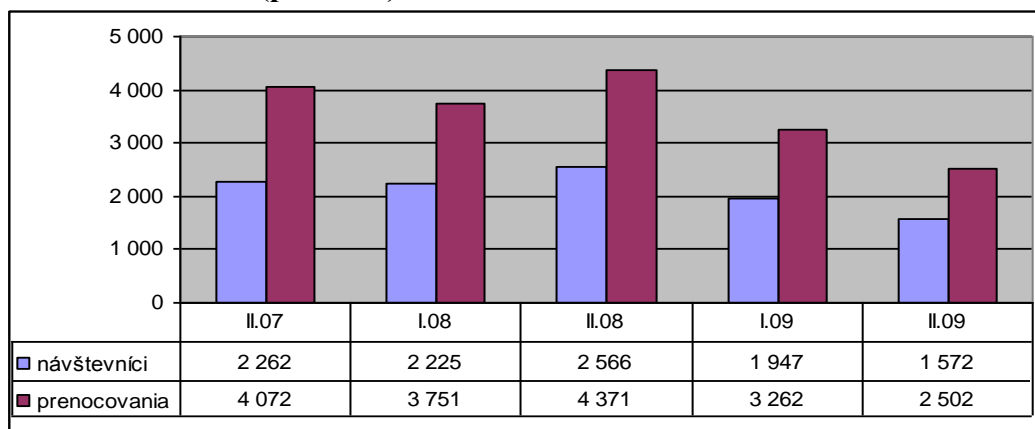
Na základe komparácie je možné zhodnotiť, že Hotel Áčko*** nie je hotelom zameraným výlučne na poskytovanie ubytovania a služieb turistom vyhľadávajúcich dlhšie pobyty (holidaymakers) spojené s rekreačným a športovým cestovným ruchom, ale je aj hotelom, ktorého služby využívajú aj tzv. short-term tourists – krátkodobí ubytovaní návštevníci, ktorých motiváciou môže byť účasť na inom type cestovného ruchu, ako napr. incentivný alebo kongresový a konferenčný cestovný ruch. Okrem väčšej diverzifikácie návštevníkov zohráva dôležitú úlohu aj jeho ideálna poloha v strede medzi centrom mesta a Skiparkom Ružomberok.

5.3. Kongresový a incentívny cestovný ruch

Kongresový a incentívny cestovný ruch má v regióne Liptov rovnako svoje zastúpenie. Ako už bolo spomenuté v teoretickej časti, tento druh cestovného ruchu kladie nároky na atraktivitu destinácie, jej národnú a medzinárodnú úroveň, image, dopravnú dostupnosť a vybudovanú turistickú infraštruktúru. Región Liptov všetky spomenuté faktory nepochybne spĺňa.

Subjekt zastupujúci tento typ cestovného ruchu v regióne bude predstavovaný Hotelom Kultúra***. Hotel Kultúra*** je situovaný priamo v centre, historickej časti mesta Ružomberok, ide teda o typický mestský hotel. Hotel ponúka ubytovanie v elegantne a komfortne zariadených izbách a apartmánach. Hotel Kultúra*** disponuje viacerými priestormi vhodnými na semináre, rokovania či obchodné stretnutia. Svojím vybavením a rozsahom služieb sa Hotel Kultúra*** zaraďuje medzi najlepšie hotely v Liptovskom regióne. Za zmienku stojí aj gurmánsky cestovný ruch, ktorý je zabezpečovaný v reštaurácii so širokou ponukou zaujímavých jedál domácej aj medzinárodnej kuchyne s odborným personálom. Dominantou hotela je átrium, kaviareň s preskleným stropom, kde je možné ochutnať z bohatej škály archívnych vín. Hotel disponuje celkovou kapacitou o veľkosti 90 lôžok. Mesačná ubytovacia kapacita hotela teda predstavuje približne 2700 prenocovaní, ročná 32 400 prenocovaní. Z dôvodu prechodu hotelu na nový databázový systém v polovici roku 2007, sú nasledujúce údaje v grafe na obr. 5.6 uvedené od tohto dátumu jednotlivo za každý polrok.

Obr. 5.6: Návštevnosť a počet prenocovaní v Hoteli Kultúra*** od druhého polroku 2007 do roku 2009 (polročne)

Zdroj: Hotel Kultúra***, 2010, vlastné úpravy

Návštevnosť hotela mala od druhého polroku – II. 2007 až po začiatok roku 2009 rastúci charakter, čo sa dá konštatovať aj o počte prenocovaní (s výnimkou prvého polroku – I. 2008). Výraznejší pokles z oboch sledovaných hľadísk zaznamenáva až I. a II. 2009. Prepad návštevnosti II. 2009 oproti II. 2008 predstavuje 38,7% a prepád počtu prenocovaní 42,7%. Ubytovacia kapacita hotela bola do roku 2009 využívaná v priemere na 25,1%, rok 2009 zaznamenal pokles na 17,8%, čo predstavuje v porovnaní s predchádzajúcimi hotelmi najnižšie využitie hotelovej kapacity za rok 2009. Počet prenocovaní na jedného návštevníka sa počas sledovaného obdobia pohybuje od 1,8 do 1,6 prenocovaní, čo je opäť v porovnaní s predchádzajúcimi hotelmi doba najkratšia, avšak pre hotel mestského typu pochopiteľná a primeraná.

Prehľad o počte domácich a počte zahraničných návštevníkov, a ich prenocovaniach, podáva tabuľka a graf v prílohe č. 11. Zatiaľ čo bol v predošlých dvoch hoteloch pozorovateľný trend znižovania podielu zahraničných návštevníkov na celkovom počte návštevníkov a prenocovaniach hotela, Hotel Kultúra*** si udržiava podiel zahraničných návštevníkov na celkovom počte návštevníkov na úrovni v priemere 57% a na celkovom počte prenocovaní až na úrovni 69%, čo opäť podčiarkuje charakter hotela.

5.4. Zdravotný a kúpeľný cestovný ruch

Liptov je rovnako bohatý na zdroje minerálnych vôd, na ktorých báze sú založené viaceré strediská zdravotného a kúpeľného cestovného ruchu v regióne. Tieto zariadenia majú v regióne dvojaký charakter:

- strediská, ktoré sú orientované výlučne na samoplaticích návštevníkov, ich portfólio zahŕňa aj vyžitie v rámci atrakčného cestovného ruchu, pobyt v týchto strediskách má priaznivé účinky na zdravotnú kondíciu návštevníkov, poskytujú najrôznejšie wellness služby, avšak bez lekárskeho dozoru a asistencie – napr. Aquapark Tatralandia, Thermal park Bešeňová, termálne kúpalisko Liptovský Ján,

- strediská, ktorých značnú časť tvoria návštevníci vysielaní cez zdravotné poisťovne a okrem wellness služieb a rekreačného cestovného ruchu sú orientované hlavne na kúpeľnú liečbu rôznych ochorení s lekársym dohľadom – napr. kúpele Lúčky, Ľubochňa, Železné a Korytnica²⁸.

Zástupcu prvej uvedenej skupiny bude predstavovať Thermal park Bešeňová vybudovaný na báze horúcich prameňov liečivých vôd o teplote 60,5°C v kúpeľnej dedine Bešeňová. Pobyt v Thermal parku pôsobí blahodarne na pohybové a dýchacie ústrojenstvo, urologické problémy a má priaznivé kozmetické účinky. Osem vonkajších bazénov s geotermálnou vodou a tri tobogany boli verejnosti sprístupnené v roku 1993, obnovené a zrekonštruované boli v rokoch 2006 a 2007, kedy bol zároveň sprístupnený aj areál vnútorných bazénov s toboganom. V roku 2008 Thermal park rozšíril ponuku svojich služieb o 5 nových letných bazénov z antikora s čírou ohrievanou vodou a množstvo wellness & spa služieb. V nasledujúcej tabuľke 5.6 je zhrnutá návštevnosť a národnostné zloženie návštevníkov Thermal parku Bešeňová za roky 2007, 2008 a 2009.

Tab. 5.6: Návštevnosť a národnostné zloženie návštevníkov Thermal parku Bešeňová za roky 2007 až 2009 (aj v %)

	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Slovenská rep.	92 800	116 600	144 000	20%	20%	40%
Česká rep.	92 800	174 900	108 000	20%	30%	30%
Poľsko	232 000	233 200	72 000	50%	40%	20%
Ostatné krajiny	46 400	58 300	36 000	10%	10%	10%
Spolu	464 000	583 000	360 000	100%	100%	100%

Zdroj: Thermal park Bešeňová, 2010, vlastné úpravy

Údaje z pred roku 2007 neboli k dispozícii z dôvodu prechodu Thermal parku na nový evidenčný a databázový systém. Ako už bolo spomenuté, od leta 2008 Thermal park rozšíril ponuku svojich služieb takmer trojnásobne, čo malo vplyv na jeho zvýšenú návštevnosť v tomto roku. V roku 2009 je opäť pozorovateľný pokles celkovej návštevnosti a to v porovnaní s rokmi 2007 a 2008 až o 30,1%. Rovnako sa v roku 2009 v porovnaní s rokmi 2007 a 2008 zmenilo aj národnostné zloženie návštevníkov, kde

²⁸ Kúpele v Korytnici (Fatranské Liečebné Kúpele a.s.) sú od novembra 2001 v konkurze a do dnes sa nepodarilo obnoviť ich prevádzku.

podiel návštevníkov zo Slovenska na celkovej návštevnosti vzrástol o 20%, z Českej republiky o 5% a návštevníci z Poľska zaznamenali pokles o 25%.

Thermal park Bešeňová ponúka rovnako aj ubytovacie a stravovacie služby v Hoteli Termal***, Hoteli Giga*** a od roku 2009 aj v novootvorenom Hoteli Luka***, ktorý rozšíril ubytovaciu kapacitu z pôvodných 150 lôžok na 450 lôžok. Otvorenie nového hotela malo v roku 2009 vplyv na zvýšenie počtu ubytovaných hostí a počte prenocovaní, ako je možné vidieť v tabuľke 5.7.

Tab. 5.7: Návštevnosť a počet prenocovaní v ubytovacom areáli Thermal parku Bešeňová za roky 2007 až 2009 (aj v %)

	2007	2008	2009
Domáci návštevníci	22%	20%	33%
Zahr. návštevníci	78%	80%	67%
Návštevníci spolu	8 680	10 950	16 500
Prenocovania spolu	25 180	30 660	42 952

Zdroj: Thermal park Bešeňová, 2010, vlastné úpravy

Číselné údaje o počte prenocovaní domácimi a zahraničnými návštevníkmi neboli poskytnuté, no prevádzkovateľ poskytol k spracovaniu percentuálne zastúpenie domácich a zahraničných návštevníkov. Priemerná dĺžka pobytu predstavovala v roku 2007 2,9 dňa, v roku 2008 2,8 dňa a v roku 2009 2,6 dňa, takže dĺžka pobytu sa v priebehu sledovaného obdobia mierne skracovala. Ročná ubytovacia kapacita ubytovacieho areálu predstavovala do roku 2008 54 000 lôžok, po otvorení nového hotela sa zvýšila až na 162 000. Za roky 2007 a 2008 bola kapacita priemerne využitá na 51,7%²⁹, čo je v porovnaní s ubytovacími zariadeniami spomínanými v predchádzajúcich kapitolách za rovnaké obdobie vyššia o 20 – 30 %. Doposiaľ najväčším strediskom cestovného ruchu z hľadiska počtu návštevníkov za rok, bolo v tejto práci zimné lyžiarske stredisko Skipark Ružomberok. Treba konštatovať, že Thermal park Bešeňová mal v priebehu rovnakého obdobia 3 – 4 násobne vyšší počet návštevníkov, čo spolu s vyťažením ubytovacích

²⁹ V roku 2009 vzrástol počet návštevníkov aj počet prenocovaní dôsledkom otvorenia nového hotela, avšak pri výpočte boli tieto údaje vynechané. Stojnásobenie ubytovacej kapacity areálu v priebehu jedného roka (a zároveň v poslednom roku, v ktorom sú dostupné údaje o počte návštevníkov) by pre potreby tejto práce značne skreslili výpočet a výsledky by boli zavádzajúce (obrovský pokles vyťaženia ubytovacích kapacít).

kapacít v jeho areáli svedčí o celoročnom charaktere poskytovaných služieb a o zvýšenom záujme účasti na tomto type cestovného ruchu.

Subjekt, reprezentujúci druhú skupinu stredísk v zdravotnom a kúpeľnom cestovnom ruchu si neželal byť z dôvodu konkurencie menovaný. Pre potreby tejto práce bude označený „Kúpele“. Z rovnakého dôvodu nebude uvedená jeho lokalita a presný rozsah poskytovaných služieb, avšak spĺňa všetky podmienky na základe ktorých je ho možné do tejto skupiny zaradiť. Od roku 2006 až do júla roku 2009 mali Kúpele k dispozícii 368 ubytovacích lôžok, od augusta 2009 bola kapacita rozšírená na 406 lôžok. Celková ročná kapacita Kúpeľov bola 132 480 a po rozšírení 146 160 lôžok. Kapacitnú vyťaženosť Kúpeľov je možné vidieť nasledujúcej tabuľke 5.8 a za jednotlivé mesiace aj graficky v prílohe č. 12.

Tab. 5.8: Súhrnný prehľad o návštevníkoch, počte prenocovaní a kapacitnom využití Kúpeľov za roky 2006 až 2009 (údaje označené znakom „x“ nie sú k dispozícii)

	2006	2007	2008	2009
Vyťaženosť kap.	74%	79%	77%	74%
Počet prenocovaní	101 162	106 170	101 620	102 804
Počet návštevníkov	12 361	10 102	8 558	9 242
-z toho domáci	x	58,7%	65,5%	76,8%
- samoplátc	x	49%	58%	41%
- cez poisťovne	x	51%	42%	59%
- z toho zahraniční	x	41,3%	34,5%	23,2%
Priem. dĺžka pobytu	8,2	10,5	11,9	11,1

Zdroj: Kúpele, 2010, vlastné úpravy

Na základe priemernej dĺžky pobytu návštevníkov v kúpeľoch je zrejмый liečebný charakter strediska, ktorý je typický dlhodobejším pobytom návštevníkov – pacientov. Z rovnakého dôvodu je možné uviesť, že počet návštevníkov za sledované obdobie má len orientačný charakter, smerodajným je počet prenocovaní, resp. vyťaženosť ubytovacích kapacít Kúpeľov. Tá sa za sledované obdobie, len s miernym poklesom od roku 2007, pohybuje v priemere na vysokej úrovni 75%. Kapacitná vyťaženosť v jednotlivých mesiacoch sledovaného obdobia má pomerne vyrovnaný charakter, až na mesiace december a január, v ktorých ľudia preferujú strávenie vianočných sviatkov doma s rodinou v porovnaní s dlhodobejším pobytom v Kúpeľoch.

Kúpele však vykazujú aj rovnaké znaky ako predošlé spomínané subjekty, a to hlavne zvyšovanie počtu domácich návštevníkov a pokles návštevníkov zahraničných, na celkovom počte návštevníkov strediska. Rovnako klesá počet samoplátcov, ktorí si pobyt v Kúpeľoch hradia z vlastných zdrojov a narastá počet návštevníkov vysielaných do strediska cez zdravotné poisťovne.

5.5. Analýza dopadov hospodárskej krízy a ďalších faktorov na jednotlivé typy cestovného ruchu v regióne Liptov

Na základe analýzy údajov, ktorej boli venované podkapitoly 5.1, 5.2, 5.3 a 5.4 kde boli všetky ťažiskové typy cestovného ruchu vyskytujúce sa na Liptove zhodnotené z pohľadu návštevnosti a využiteľnosti služieb je možné *potvrdiť hypotézu* stanovenú pred spracovaním práce. A tak je možné konštatovať, že hospodárska kríza má od obdobia, kedy začali byť jej dopady citeľné aj na Slovensku negatívne následky, ktoré sa prejavili tak ako v iných odvetviach aj v oblasti cestovného ruchu. Vplyv na cestovný ruch sa prejavil v poklese návštevnosti subjektov v rámci *všetkých* typov cestovného ruchu regiónu Liptov.

Kapitola je analýzou efektov, ktoré zapríčinili, prípadne mohli zapríčiniť nepriaznivý stav cestovného ruchu v regióne Liptov.

Medzi hospodárskou krízou najmenej zasiahnutý typ cestovného ruchu patrí kultúrne–historický a vzdelávací cestovný ruch. Ako už bolo spomenuté, je to finančne pomerne nenáročný typ cestovného ruchu a najmä v okrese Ružomberok navštevovaný hlavne žiakmi základných a stredných škôl. Najväčšia finančná položka je predstavovaná čiastkou vynaloženou na dopravu do miesta tohto cestovného ruchu, ale aj to iba v prípade návštev prichádzajúcich z oblastí mimo regiónu. Iná situácia nastala v spojitosti s múzeom Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši, ktorého značnú časť návštevníkov tvoria obyvatelia susedných štátov, najmä návštevníci Poľska, Českej republiky a Maďarska, ktorých účasť na tomto type cestovného ruchu má iba doplnkový charakter. Keďže všetky subjekty spomenuté v rámci rekreačného a športového cestovného ruchu zaznamenali pokles zahraničných návštevníkov, tak sa tento fakt musel odzrkadliť aj na návštevnosti múzea v Liptovskom Mikuláši.

Znižovanie podielu zahraničných návštevníkov má pre rôzne národnostné skupiny ako svoje spoločné, tak aj špecifické dôvody. Hospodárska kríza je nepochybne najzávažnejšou príčinou poklesu zahraničných turistov. Zníženie finančných príjmov domácností a jednotlivých obyvateľov má za následok skôr uprednostňovanie účasti na domacom cestovnom ruchu, prípadne úplné vylúčenie z účasti na cestovnom ruchu. Konštatovanie platí rovnako aj pre domácich turistov uprednostňujúcich dovolenku na Slovensku. Analýzou údajov je potvrdené, že počet domácich návštevníkov v rámci rekreačného a športového cestovného ruchu ostáva približne rovnaký, dokonca má v niektorých prípadoch až rastúci trend.

Ďalším dôležitým spoločným faktorom poklesu zahraničných návštevníkov v súvislosti s hospodárskou krízou je od 1.1. 2009 zavedenie spoločnej európskej meny - euro na Slovensku. Vplyv na domácich návštevníkov je skôr minimálny, avšak okrem Rakúska, ani jeden zo susedných štátov túto menu zatiaľ nepoužíva. Pre cestovný ruch je výhodnejšie, keď je naša mena slabšia ako mena iných krajín, no vplyvom hospodárskej krízy došlo k oslabovaniu mien okolitých štátov voči pomerne stabilnému a silnému euru. Dovolenka a pobyt na Slovensku sa preto stal pre návštevníkov zo susedných štátov finančne náročnejší. Svoju úlohu zohral aj psychologický faktor, keďže návštevníci zo zahraničia boli zvyknutí na Slovenskú korunu a euro sa stalo skôr synonymom k slovu drahý. Koncom roku 2008 a začiatkom roku 2009 vplývala na návštevnosť masovokomunikačnými prostriedkami riešená otázka zvyšovania cien, i napriek tomu, že tieto zo zákona byť zvyšované nemohli. Na druhej strane je potrebné zdôrazniť, že ceny za jednotlivé služby v cestovnom ruchu (ubytovanie, stravovanie, vstupné do subjektov cestovného ruchu a pod.) sú vzhľadom ku kvalite a ich rozsahu mnohokrát neprimerané.

Pod zníženú návštevnosť sa rovnako môže podpísať aj dokončenie a zavedenie cestného mýta, čo spolu predstavuje vyše 2032 kilometrov spoplatnených ciest, ktoré však často krát svojou kvalitou nezodpovedajú cene. Vyhlásenie konkurzu spoločnosťou Skyeurope Airlines a.s. 31. augusta 2009, ktorý znamenal zrušenie niektorých letov z letiska Poprad - Tatry spolu s nevydarenou akciou slovenských bezpečnostných zložiek, pri ktorej sa omylom dostala z Popradského letiska trhavina do Írska, pôsobí negatívne na príliv zahraničných návštevníkov. Na prelome rokov 2008 a 2009 vypukla plynová kríza, kde mali najmä návštevníci z Poľska informácie, že v hoteloch sa nekúri. Pomerne silná

skupina ľudí si zakupuje dovolenky začiatkom roku a tak dovolenku na Slovensku aj vplyvom vyššie uvedených skutočností automaticky vylúčili.

Vstup Slovenska 21. decembra 2007 do schengenského priestoru na jednej strane uľahčil prechod cez hranice návštevníkom z krajín, ktoré sú, prípadne sa od spomenutého dátumu stali členmi Schengenskej dohody³⁰, no skomplikoval vstup na Slovensko početným návštevníkom z Ukrajiny a východu, ktorí si potrebujú pre vstup na územie Slovenskej republiky vybaviť a zaplatiť víza. Časť návštevníkov zaznamenala komplikácie pri vybavovaní víz, následne si nestihli vybaviť víza včas a dovolenky im prepadli.

Pokles návštevníkov z Maďarska nepochybne zapríčinila veľmi zlá ekonomická situácia krajiny v období hospodárskej krízy, no okrem iného sa na ňom mohli podieľať aj v poslednej dobe vyostrené vzťahy medzi Slovenskom a Maďarskom.

V spojitosti s kongresovým a incentívym cestovným ruchom opäť konštatujeme pokles návštevnosti, avšak pomer domácich a zahraničných hostí ostáva zachovaný. Ponuka služieb je dostatočná, no v časoch hospodárskej krízy cenovo náročná, čo zapríčiňuje slabú vyťaženosť ubytovacích kapacít. Firmy, pre ktoré bola účasť na incentívnom a kongresovom cestovnom ruchu v minulom období dôležitá, riešili v súvislosti s hospodárskou krízou existenčné problémy, ktoré účasť na kongresoch, výstavách, či teambuildingových aktivitách posunuli do úzadia až do obdobia ustálenia finančnej situácie.

---

³⁰ Schengenská zmluva alebo Zmluva o postupnom rušení kontrol na spoločných hraniciach je súčasť práva Európskej únie, ktoré umožňuje spoločnú imigračnú politiku a spoločný hraničný režim. Pôvodne ju uzavreli Francúzsko, Nemecko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko 14. júna 1985 v luxemburskom Schengene. 19. júna 1990 podpísaná zmluva vykonaní Schengenskej dohody. Táto zmluva podrobnejšie opisuje princípy Schengenského priestoru a Schengenského informačného systému. Dnes je jej súčasťou okrem vyššie spomenutých krajín aj Taliansko, Portugalsko, Španielsko, Grécko, Rakúsko, Dánsko, Fínsko, Švédsko, Island, Nórsko, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovensko a Slovinsko. Írsko a Veľká Británia Schengenskú dohodu podpísali v roku 2000, ale len z obmedzenou účasťou.

Zdravotný a kúpeľný cestovný ruch je v regióne vyhľadávaný, o čom svedčí aj vysoká návštevnosť Thermal parku Bešeňová a nadpriemerný počet prenocovaní v ubytovacích areáloch Thermal parku. Obdobie pred krízou bolo typické vysokým podielom zahraničných návštevníkov na celkovej návštevnosti, ale v rokoch hospodárskej krízy sa táto podľa vzoru už spomínaných subjektov znižovala. Najväčší pokles zaznamenali návštevníci z Poľska a Českej republiky, stúpol počet domácich návštevníkov. Špecifickým typom zdravotného cestovného ruchu je kúpeľný cestovný ruch, ktorý vďaka záujmu a podpore zo strany zdravotných poisťovní výrazný pokles nezaznamenal. Vytáženie strediska tohto typu cestovného ruchu je kontinuálne na vysokej úrovni, mení sa len štruktúra návštevníkov. Nasledujúca kapitola bude venovaná odporúčaniam, ktoré by smerovali k urýchleniu ozdravenia a ďalšiemu rozvoju cestovného ruchu v regióne Liptov.

6. Odporúčania

Nasledujúci text sa bude zaoberať odporúčaniami, ktoré by smerovali k zmierneniu negatívnych dopadov hospodárskej krízy, urýchleniu ozdravenia a ďalšiemu rozvoju cestovného ruchu v regióne Liptov.

Ako hlavný nástroj v boji proti negatívnym dopadom hospodárskej krízy na cestovný ruch je možné navrhnúť dočasné zníženie ceny vstupného do všetkých finančne náročnejších subjektov cestovného ruchu ako Skipark Ružomberok, Thermal park Bešeňová, SKI Jasná a pod. a rovnako cien za ubytovanie v ubytovacích zariadeniach, ktoré vykazujú slabú priemernú ročnú vyťaženosť svojich kapacít. Jednalo by sa predbežne o jedno až dvoj ročnú akciu, ktorá by mala vlastný slogan napr. „Liptov bojuje s krízou“. Jednalo by sa o výrazné zľavy, ktoré by turisti nepovažovali za bezpredmetné, rádovo 30-50%, pričom by bola zdôraznená ich dočasnosť a platnosť na vopred stanovené obdobie. K úspešnosti tejto akcie by bolo nevyhnutné, aby subjekty cestovného ruchu pristupovali ku kampani jednotne ako celok, akciu by mohol organizačne aj marketingovo zastrešovať klaster Liptov. V súčasnej dobe, ale aj v minulosti, existujú rôzne regionálne zľavy, avšak tie majú potenciál prilákať len domácich návštevníkov, ktorých ako bolo možné vidieť na základe analýzy, tak výrazne neubudlo. Jednalo by sa o najjednoduchší a najefektívnejší spôsob rýchleho ozdravenia turizmu v regióne Liptov. Príklad je možné uviesť na Skiparku Ružomberok. Od otvorenia zimnej lyžiarskej sezóny až po jej uzatvorenie mal Skipark v prevádzke kabínkovú lanovú dráhu a takmer všetky vleky, ktoré boli okrem výnimočných dní minimálne využité. Výrazným znížením ceny vstupného by sa Skiparku podarilo prilákať nemalý počet návštevníkov, pričom s každým ďalším návštevníkom by sa medzné náklady na jeho obsluhu zväčšili iba nepatrne. Inými slovami, Skipark je nútený bez ohľadu na počet návštevníkov, v rovnakej miere umelo zasnežovať, mať neustále v prevádzke kabínku, vleky a sedačku, to znamená, že veľkú časť z jeho nákladov je možné považovať za fixnú, zjednodušene nezávislú na počte návštevníkov. Na jednej strane by síce poklesol výnos na jedného návštevníka, no na strane druhej som presvedčený, že zníženie ceny by prilákalo dodatočných návštevníkov v takom množstve, ktoré by v konečnom dôsledku aj napriek zníženým cenám vstupného zvýšilo celkové príjmy Skiparku. Na základe tohto modelu by sa

situácia vyvíjala podobne vo všetkých strediskách cestovného ruchu v regióne, ktorých náklady majú podobný charakter ako Skipark Ružomberok.

Ďalším návrhom je zvýšená orientácia na krajiny východnej Európy ako napr. Rusko, Bielorusko, Ukrajina, Lotyšsko a Litva. Návštevníci zo západu majú omnoho vyššie nároky na kvalitu a rozsah poskytovaných služieb, ktoré im región Liptov bez veľkých finančných investícií ponúknuť nemôže. Nové investície do oblasti cestovného ruchu sú však v období hospodárskej krízy ťažko dostupné. Krajiny východu, rovnako ako Slovenská republika, boli dlho pod vplyvom komunistického režimu, a preto je tu istý predpoklad, že súčasná ponuka a vybavenosť v oblasti cestovného ruchu regiónu Liptov bude pre túto skupinu návštevníkov dostačujúca a rovnako cenovo prístupná.

Na uskutočnenie vyššie navrhovaných opatrení je však potrebná väčšia prepojenosť jednotlivých subjektov cestovného ruchu v regióne spolu s rozsiahlejším marketingom a spoločnou propagáciou regiónu v zahraničí, čo súčasne zabezpečí aj predĺženie priemerného pobytu návštevníkov. V tomto smere pôsobí klaster Liptov, ktorý musí naďalej rásť a pokračovať vo svojich aktivitách. Intenzívna propagácia regiónu, ponuka pestrej škály netradičných podujatí, inovatívne produkty ako regionálna zľavová karta - Liptov Region Card, spoločný marketingový slogan „Liptov treba zažiť“, alebo centrálny rezervačný systém ubytovania sú nástroje, ktorými pracuje klaster na tom, aby bol región Liptov ako celok atraktívnejší. V tomto smere je však potrebné jednotlivé nástroje neustále zdokonaľovať a rozširovať. Zľavovú kartu dopĺňať o ďalšie subjekty cestovného ruchu, zvyšovať návaznosť jednotlivých zliav a súčasne zvýšiť hodnotu samotnej zľavy. Orientovať sa na nové spôsoby marketingovej propagácie ako napríklad zdarma klastrom organizované dovolenkové, informačné pobyty pre zahraničných novinárov s podmienkou uverejnenia článku o dojmach z pobytu v regióne.

Aktivity typické pre letnú a zimnú sezónu sú vo veľkej miere závislé od počasia, a to je v poslednom období vplyvom globálnych klimatických zmien pomerne nevyspytateľné. S týmto problémom súvisí stále slabé prepojenie služieb a ich nadväznosť. Klaster Liptov a jednotlivé subjekty cestovného ruchu musia intenzívnejšie spolupracovať, aby navzájom vytvorili podmienky a balíky služieb, ktoré umožnia zabezpečiť program pre návštevníkov aj v prípade, že ich pôvodný zámer nebude v danom období realizovateľný. Pri nepriaznivom počasí na lyžovanie bude

návštevníkom zabezpečená doprava a náhradný program napríklad návštevou okolitých jaskýň alebo múzeí, prípadne wellness službami. Vytvoriť balík služieb „z lyží do bazéna“, ktorý by návštevníkom po lyžovačke ponúkal dopravu a program v areáli jedného z termálnych kúpalísk v regióne.

Podobný problém predstavuje aj turisticky menej atraktívne obdobie medzi koncom zimnej a začiatkom letnej sezóny v regióne. Riešenie by mohlo byť predstavované zahájením golfovej sezóny. Najskôr je ale potrebné začať vybudovaním materiálno-technickej základne, ktoré sa však komplikuje dôsledkom hospodárskej krízy a rozdrobenosťou pozemkov, čo vytvára problémy pri ich skupovaní. Ponuka golfu v regióne je momentálne na minimálnej úrovni, neexistuje konkurencia. Jedná sa o finančne náročnejšiu atrakciu s potenciálom prilákať bonitnejších turistov, ktorí by v rámci golfového životného štýlu súčasne využívali aj doterajšiu ponuku cestovného ruchu (napr. wellness, zdravotný, gurmánsky cestovný ruch). Spoločne s ďalšími usporadúvanými kultúrnymi akciami by bolo týmto spôsobom možné dosiahnuť v spomínanom období zvýšený počet návštevníkov.

Urýchlené dobudovanie diaľničných komunikácií zlepši prístupnosť k regiónu ako domácim, tak aj zahraničným návštevníkom a vytvorí tak lepšie podmienky aj pre kongresový cestovný ruch, ktorý ma v tomto ohľade vysoké nároky. Ponuka kongresového a incentívneho cestovného ruchu by sa rovnako mala rozšíriť okrem mestských hotelov napríklad aj do hotelov horských. Opäť sa jedná o perspektívny typ cestovného ruchu, keďže jeho účastníci využívajú celú škálu ponuky služieb cestovného ruchu.

Novú cestu v ďalšom rozvoji cestovného ruchu v regióne môže predstavovať orientácia na budovanie nových, unikátnych atrakcií pre návštevníkov, ako napríklad delfinárium v Thermal parku Bešeňová, ktoré by okrem zábavných predstavení ponúkalo aj liečbu rôznych ochorení známu pod pojmom „delfinoterapia“. Tento druh atrakcií je však finančne náročný, a preto si žiada podporu zo strany vlády prípadne čerpanie dotácií z eurofondov. V tomto smere by mal konečne pomôcť aj dlho pripravovaný zákon

o cestovnom ruchu³¹, ktorý bol 3. marca roku 2010 schválený parlamentom Slovenskej republiky s platnosťou od 1. januára 2011. Zákon upravuje podporu cestovného ruchu v Slovenskej republike, práva a povinnosti fyzických a právnických osôb pôsobiach v cestovnom ruchu a tvorbu koncepčných dokumentov. Dôležitým bodom v zákone, vytvoreným podľa Rakúskeho vzoru, je §27 o financovaní rozvoja cestovného ruchu, na ktorom sa podieľajú štát, vyššie územné celky, obce, fyzické a právnické osoby pôsobiace v oblasti cestovného ruchu.

V súčasnej dobe však odvetvie cestovného ruchu spadá iba pod ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Veľký nedostatok stále vidím v neexistencii samostatného ministerstva pre cestovný ruch, ktoré by sa komplexne zaoberalo cestovným ruchom v rámci Slovenska. Za použitia svojich kompetencií by sa neustále snažilo vytvárať a dynamicky upravovať legislatívne podmienky na podporu podnikania v cestovnom ruchu. Ministerstvo by malo rovnako na starosti vytvorenie a prevádzku jednotného a podrobného štatistického databázového systému o jednotlivých subjektoch cestovného ruchu v krajine.

---

³¹ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č 91/2010 Z.z.. o podpore cestovného ruchu Slovenskej republiky.

7. Záver

Cestovný ruch patrí k najdynamickejšie rozvíjajúcim sa sektorom národného hospodárstva. Je jedným z mála segmentov, ktorý je schopný vygenerovať nové pracovné miesta ako priamo v odvetví samotnom, tak aj v nadväzujúcich odvetviach. Dá sa predpokladať, že súčasné obdobie celosvetovej hospodárskej krízy je iba prechodným obdobím, ktoré sa tak ako na všetkých odvetviach národného hospodárstva, negatívne prejavilo aj na cestovnom ruchu.

Cieľom tejto diplomovej práce bola analýza vplyvu hospodárskej krízy a ďalších možných faktorov na cestovný ruch v regióne Liptov a na jej základe vytvorenie návrhu opatrení a odporúčaní na ozdravenie a ďalší rozvoj cestovného ruchu v regióne. Hypotéza predpokladala negatívny dopad hospodárskej krízy na cestovný ruch v regióne s prejavom v poklese návštevnosti a počtu prenocovaní v subjektoch cestovného ruchu analyzovaného regiónu.

Po vykonaní analýzy vplyvu krízy na jednotlivé druhy cestovného ruchu vo štvrtej kapitole diplomovej práce bolo možné pozorovať výrazný pokles počtu návštevníkov, ktorý bez rozdielu postihol všetky druhy cestovného ruchu, ktoré región svojím návštevníkom ponúka. Tieto zistenia potvrdili stanovenú hypotézu.

Na základe zistených skutočností treba konštatovať, že cestovný ruch v regióne Liptov sa ubera dobrým smerom, avšak hlavne dôsledky hospodárskej krízy v spojení s prijatím eura sa podpísali na jeho poklese a spomalenom raste. Jedná sa o faktory, ktoré nie je možné ovplyvniť, a preto sa im treba dynamicky, možno len krátkodobo prispôbiť a preklenúť tak nepriaznivé obdobie.

Aby bolo preklenutie neľahkej situácie možné, boli sformulované aktuálne odporúčania, ktorých ťažiskom je plošné a výrazné zníženie vstupného do finančne náročnejších subjektov cestovného ruchu, ktoré sa postará o dodatočný príliv návštevníkov do regiónu. K ozdraveniu a ďalšiemu rozvoju cestovného ruchu v regióne rovnako pomôže rozšírenie národnostného portfólia návštevníkov najmä o krajiny východu, rozširovanie pôsobnosti a ponuky klastra Liptov, vytvorenie nových balíkov

služieb, dobudovanie cestných komunikácií a zlepšenie dopravnej dostupnosti. Možnosťou ostáva tiež upriamanie orientácie na tuzemský kongresový a incentivný cestovný ruch. Nové možnosti pre región ponúka tiež golfový cestovný ruch a výstavba unikátnych atrakcií cestovného ruchu lákajúca bonitného klienta.

Úspech vyššie špecifikovaných odporúčaní je však málo pravdepodobný bez zmeny postavenia cestovného ruchu ako odboru národného hospodárstva v celonárodnom ponímaní. Dá sa očakávať, že prvým pozitívom zo strany vlády by sa mohol stať schválený Zákon NR SR č 91/2010 Z.z.. o podpore cestovného ruchu (jeho výsledky však zaznamenáme, až keď nadobudne účinnosť). V neposlednej rade bude potrebná tiež inštitucionálna základňa zo strany štátu v podobe samostatného ministerstva pre cestovný ruch.

Slovensko je malá krajina s obmedzenými zdrojmi, avšak má nesmierny potenciál pre cestovný ruch. Z ekonomickej teórie vieme, že existuje 39 predpokladov pre vznik cestovného ruchu, Slovensku chýba iba more. Liptov má v rámci regiónov cestovného ruchu na Slovensku mimoriadne veľký prírodný a kultúrno-historický potenciál, ktorý si zaslúži svoju pozornosť, vedúcu k jeho ekologickému a premyslenému rozvoju, ktorý sa stane zárukou vysokej návštevnosti a významnosti regiónu.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Monografie

1. ADAMČÍK, S. *Regionální politika a management regionů, obcí a měst*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2000. 140 s. ISBN 80-7078-837-0.
2. BLAŽEK, E. *Cestovní ruch a jeho potenciál v regioně Liptov*. Ostrava, 2008. 88 s. Bakalářská práce. VŠB-TU Ostrava.
3. BAŠOVSKÝ, O.; LAUKO, V. *Úvod do regionálnej geografie*. 1 vyd. Bratislava: SPN, 1990. 118 s. ISBN 80-08-00278-6.
4. BAXA, Š.; ORIEŠKA, J. *Organizácia a technika služieb cestovného ruchu I*. 1. vyd. Bratislava: Rektorát VŠE, 1983. 208 s.
5. BELAJOVÁ, A.; FÁZIKOVÁ, M. *Regionálna ekonomika*. 1. vyd. Nitra: SPU, 1994, 195 s.
6. DOHNAL, V. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969.
7. DROBNÁ, D.; MORÁVKOVÁ, E. *Cestovní ruch pro střední školy a pro veřejnost*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004. 205 s. ISBN 80-7168-901-7.
8. HESKOVÁ, M. a kol. *Cestovní ruch pro vyšší odborné a vysoké školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 224 s. ISBN 80-7168-948-3.
9. HUNZIKER, W.; KRAPF, K. *Grundriss der Allgemeinen Fremdenverkehrslehre*. Zürich: Polygraphischer Verlag, 1942. 231 s.
10. INDROVÁ, J. a kol. *Cestovní ruch (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 120 s. ISBN 978-80-245-1252-5.
11. INDROVÁ, J.; MALÁ, V.; MLEJNKOVÁ, L.; NETKOVÁ, J.; PETRŮ, Z.; VAŠKO, M. *Cestovní ruch a Evropská unie*. 1. vyd. Praha: VŠE, 2000. 174 s. ISBN 80-245-0084-1.
12. KAŠPAR, J. a kol. *Vybrané kapitoly z ekonomiky cestovního ruchu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
13. KIRÁLOVÁ, A. *Marketing destinace cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2003. 173 s. ISBN 80-86119-56-4.
14. KOLLÁR, D. *Liptov – turistický sprievodca*. 1. vyd. Bratislava: Dajma, 1999. 135 s. ISBN 80-88975-06-9.

15. KRAKOVSKÝ, S.; BARAN, P. *Dolný Liptov*. Čadca: DV- štúdio, s.r.o., 64 s. ISBN 80-968008-3-3.
16. LACIKA, J. *Tatry a okolie*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Príroda, s.r.o., 2003. 128 s. ISBN 80-07-1123-4.
17. LEDNICKÝ, V. *Tvorbá strategie územního celku*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2003. 143 s. ISBN 80-248-0468-9.
18. MALÁ, V. a kol. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002. 98 s. ISBN 80-245-0439-1.
19. NĚMČANSKÝ, M. *Management cestovního ruchu*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita, 1995. 226 s. ISBN 80-85879-18-2.
20. NEMĚC, J. *Urbanistické plánování regionů*. 1. vyd. Praha: ČVUT v Praze, 1962. 96 s.
21. PALATKOVÁ, M. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. 224 s. ISBN 80-247-1014-5.
22. PETRŮ, Z.; HOLUBOVÁ, J. *Ekonomika cestovního ruchu*. 3. vyd. Praha: Idea Servis, 1994. 94 s. ISBN 80-901462-5-2.
23. POUROVÁ, M. *Agroturistika*. 1. vyd. Praha: Credit, 2002. 124 s. ISBN 80-213-0965-2.
24. SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu české republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: Repromix, 2003, 114 s.
25. WOKOUN, R.; VYSTOUPIL, J. *Geografie cestovního ruchu a rekreace I*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 250 s.
26. WEISS, P.; JANKOVIČOVÁ, M.; KURČOVÁ, E. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005. 243 s. bez ISBN.

Internetové zdroje

27. *Google Maps* [online]. 2010 [cit. 2010-04-11]. Dostupné z World Wide Web: <<http://maps.google.com>>.
28. *JASNÁ Nízke Tatry* [online]. 2010 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.jasna.sk/>>.

29. *Liptov* [online]. 2006 [cit. 2010-02-12]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.regionliptov.sk/>>.
30. *Liptov srdce Slovenska* [online]. 2010 [cit. 2010-03-27]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.liptov.sk/>>.
31. *MHSR* [online]. 2010 [cit. 2010-04-27]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.economy.gov.sk/>>.
32. *Národný portál cestovného ruchu Slovenska* [online]. 2010 [cit. 2010-02-16]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.slovakia.travel/intropage.aspx?l=1>>.
33. *Počet prepravených cestujúcich v rokoch 2005 - 2009* [online]. 2009 [cit. 2010-03-28]. Medzinárodné letisko Poprad - Tatry. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.airport-poprad.sk/o-letisku.php?lang=&data=statistiky>>
34. *Slovensko online* [online]. 2009 [cit. 2010-01-13]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.skonline.sk/>>.
35. *Správa Slovenských jaskýň* [online]. 2010 [cit. 2010-04-7]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.ssj.sk/>>.
36. *Ubytovanie Ružomberok* [online]. 2009 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z World Wide Web: <<http://ubytovanie.ruzomberok.eu/>>.
37. *Vlkolinec* [online]. 2009 [cit. 2010-01-26]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.vlkolinec.sk/>>.
38. *World Tourism Organisation* [online]. 2010 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.unwto.org/index.php>>.
39. *Zákony* [online]. 2010 [cit. 2010-04-21]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.zakony.sk/Main/lwDefault.aspx?Template=lwTMain.ascx&LngID=0>>.
40. *Žilinský samosprávny kraj* [online]. 2010 [cit. 2010-01-10]. Dostupné z World Wide Web: <<http://www.zask.sk/showdoc.do?docid=4>>.

ZOZNAM SKRATIEK

CK	Cestovná kancelária
ČSR	Československá republika
DJS	Dobšinská jaskyňa slobody
DEJ	Dobšinská ľadová jaskyňa
EU	Európska únia
FED	Federal reserve system
HDP	Hrubý domáci produkt
MLD	Múzeum liptovskej dediny
NAPANT	Národný park Nízke Tatry
NKP	Národné kultúrne pamiatky
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický úrad
SR	Slovenská republika
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VÚC	Vyšší územný celok
WTO	World Tourism Organization
ZŠ	Základná škola

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. 4. 2010

.....
Erik Blažek

Š. Moyzesa 24, 034 01 Ružomberok,
Slovenská republika

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1: Regióny cestovného ruchu na Slovensku

Príloha č. 2: Subregióny cestovného ruchu na Slovensku

Príloha č. 3: Priemerné ročné teploty a zrážky v regióne Liptov

Príloha č. 4: Počty národných kultúrnych pamiatok v Žilinskom kraji

Príloha č. 5: Hlavné formy cestovného ruchu v regiónoch Slovenska

Príloha č. 6: Systematizácia územia Slovenskej republiky

Príloha č. 7: Prehľad návštevnosti sprístupnených jaskýň Slovenskej republiky za roky 2002 až 2009

Príloha č. 8: Národnostné zloženie návštevníkov Hotelu Malina** za obdobie 2004 až 2009 (okrem roku 2008)

Príloha č. 9: Počet návštevníkov a počet prenocovaní v Hoteli Malina** za prvý kvartál rokov 2004 až 2010 (okrem marca 2010)

Príloha č. 10: Národnostné zloženie návštevníkov Hotelu Áčko*** za obdobie 2004 až 2009 (v %)

Príloha č. 11: Národnostné zloženie návštevníkov Hotelu Kultúra*** od druhého polroku 2007 do roku 2009 (polročne v %)

Príloha č. 12: Mesačná kapacitná vyťaženosť a počet prenocovaní v Kúpeľoch za roky 2006 až 2009

Príloha č. 13: Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických skupín SR za roky 1993 až 2008 a súhrnná tabuľka demografických a geografických údajov jednotlivých okresov SR

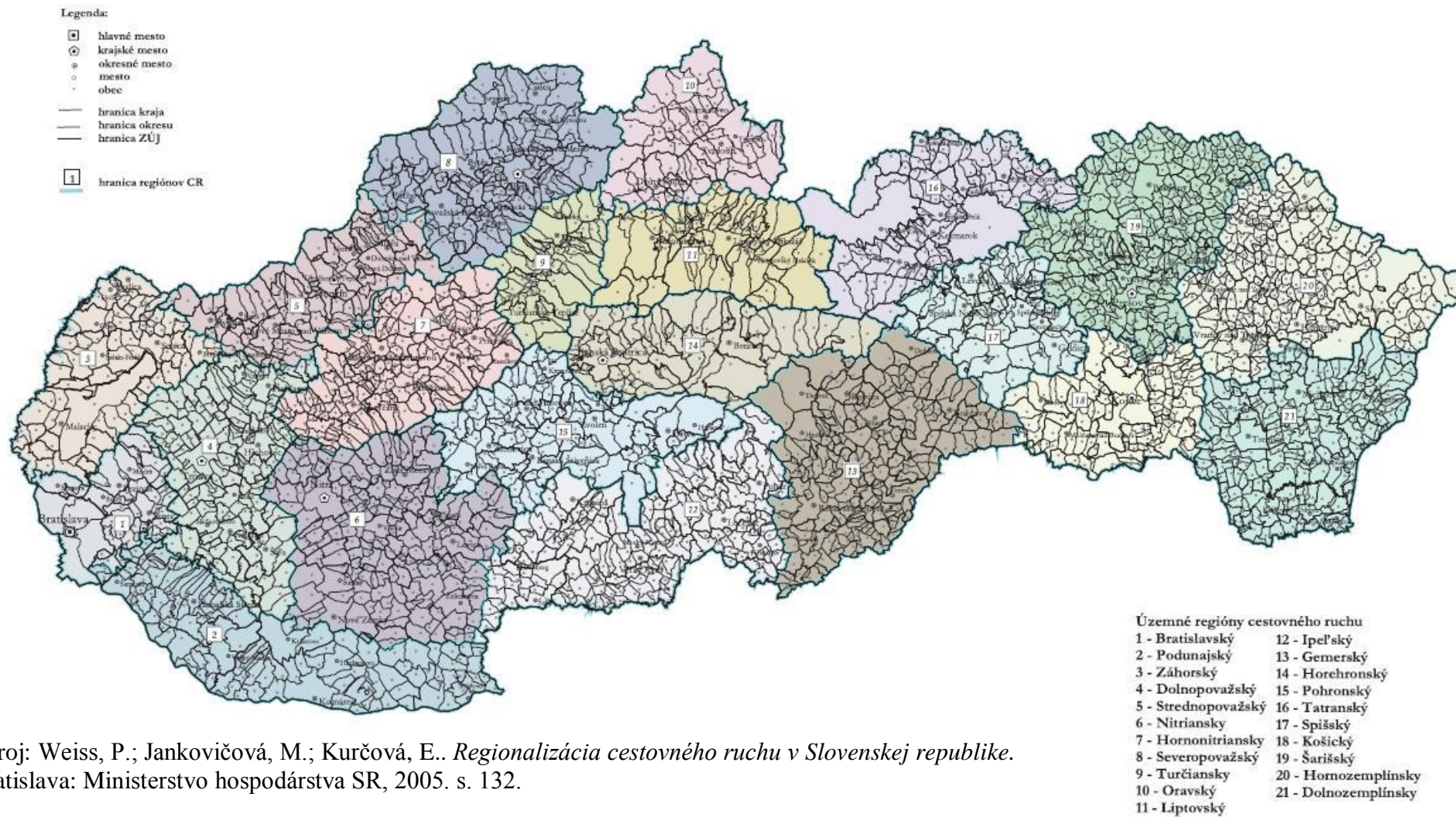

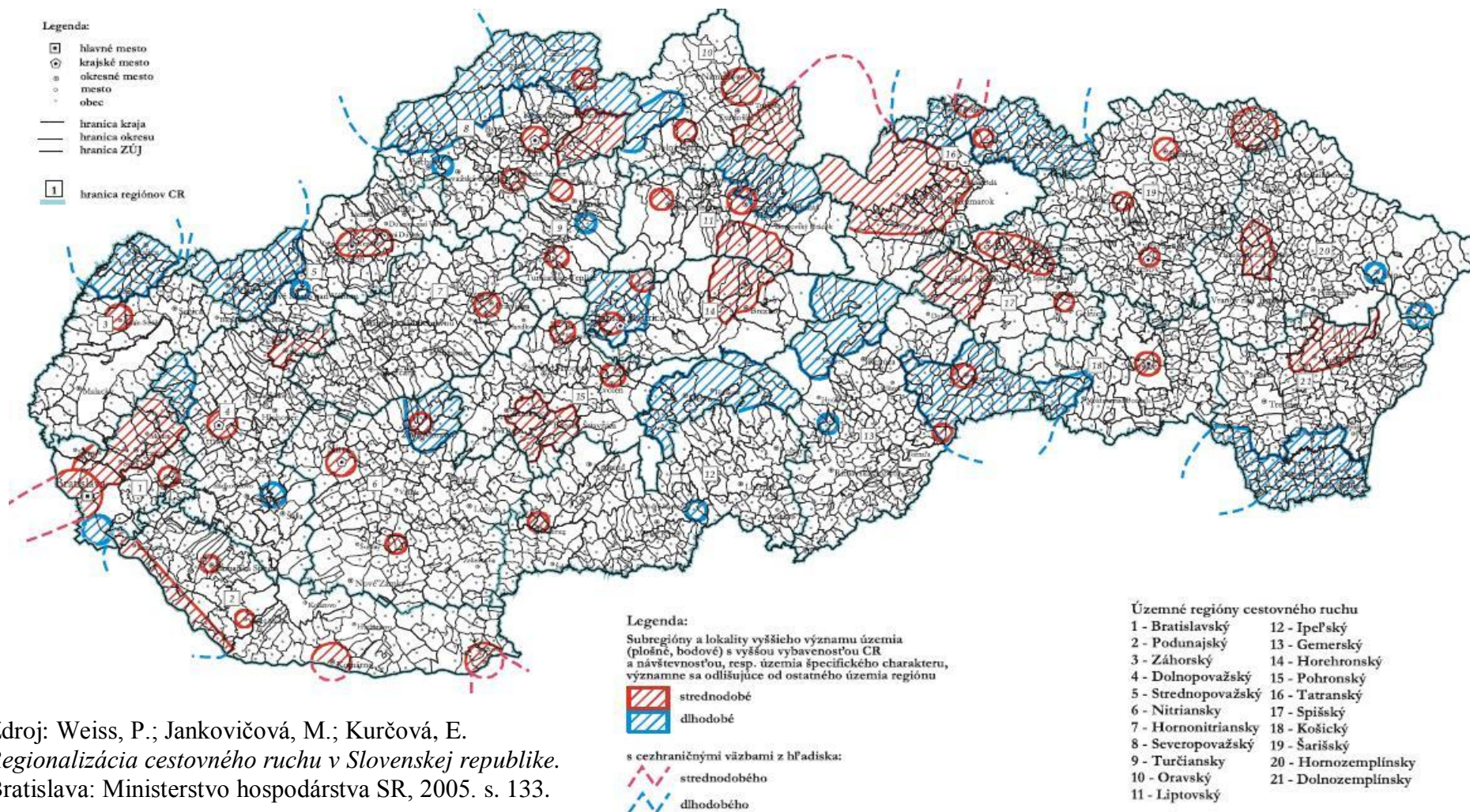
Príloha č. 1:
Regióny cestovného ruchu na Slovensku

Zdroj: Weiss, P.; Jankovičová, M.; Kurčová, E.. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*.
 Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005. s. 132.

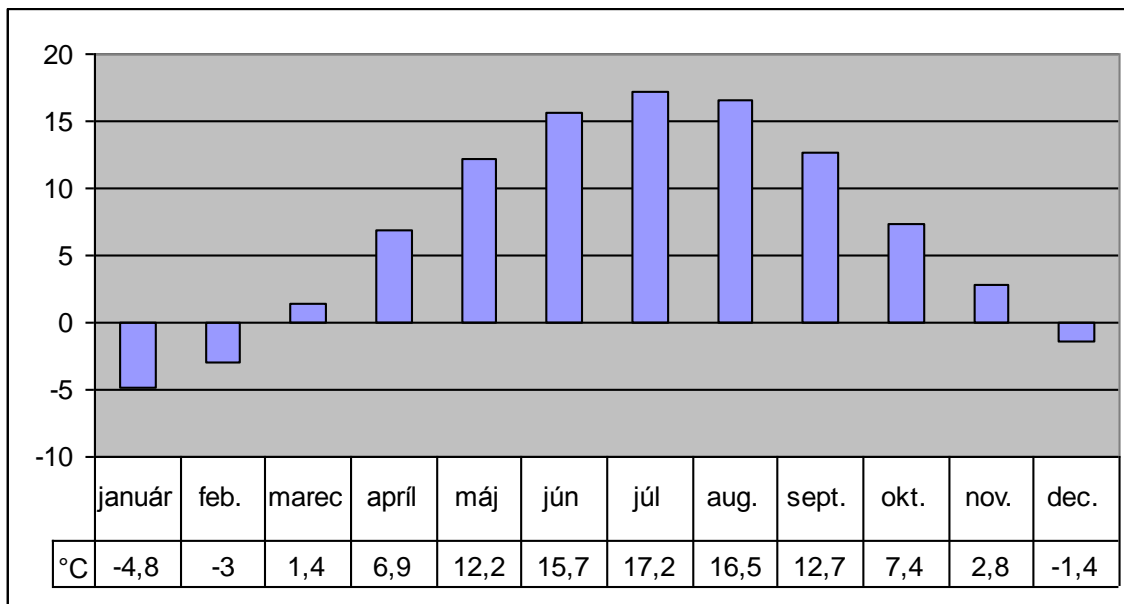

Príloha č. 2:
Subregióny cestovného ruchu na Slovensku

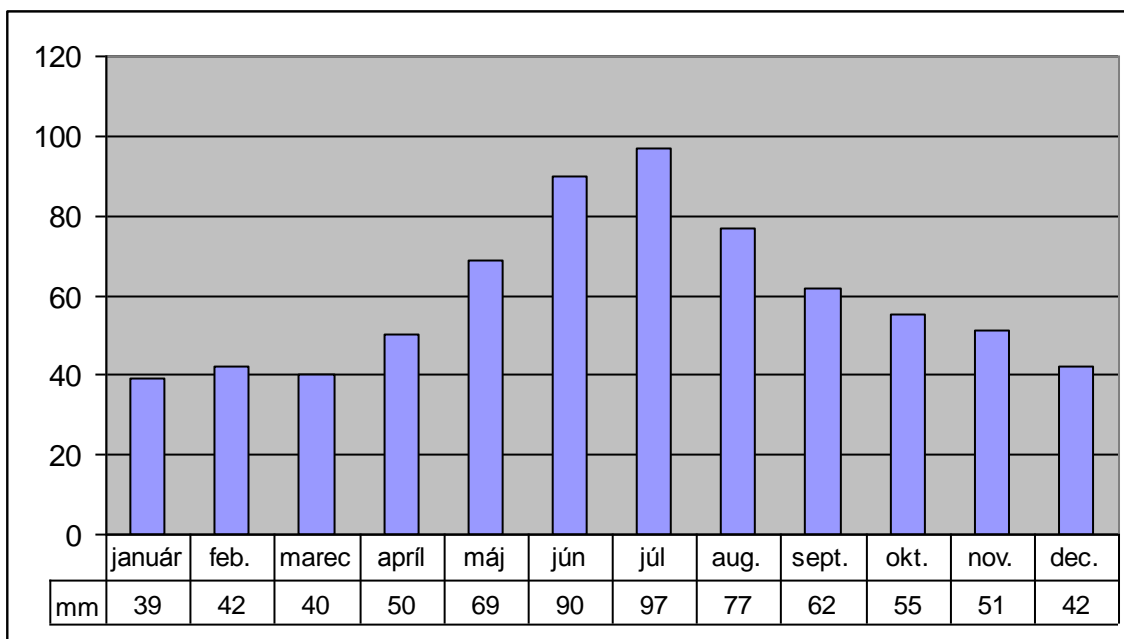

Zdroj: Weiss, P.; Jankovičová, M.; Kurčová, E.
Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike.
 Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005. s. 133.

Príloha č. 3:
Priemerné ročné teploty a zrážky v regióne Liptov

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav – SHMU, 2010, vlastné úpravy

Zdroj: Slovenský hydrometeorologický ústav – SHMU, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 4:

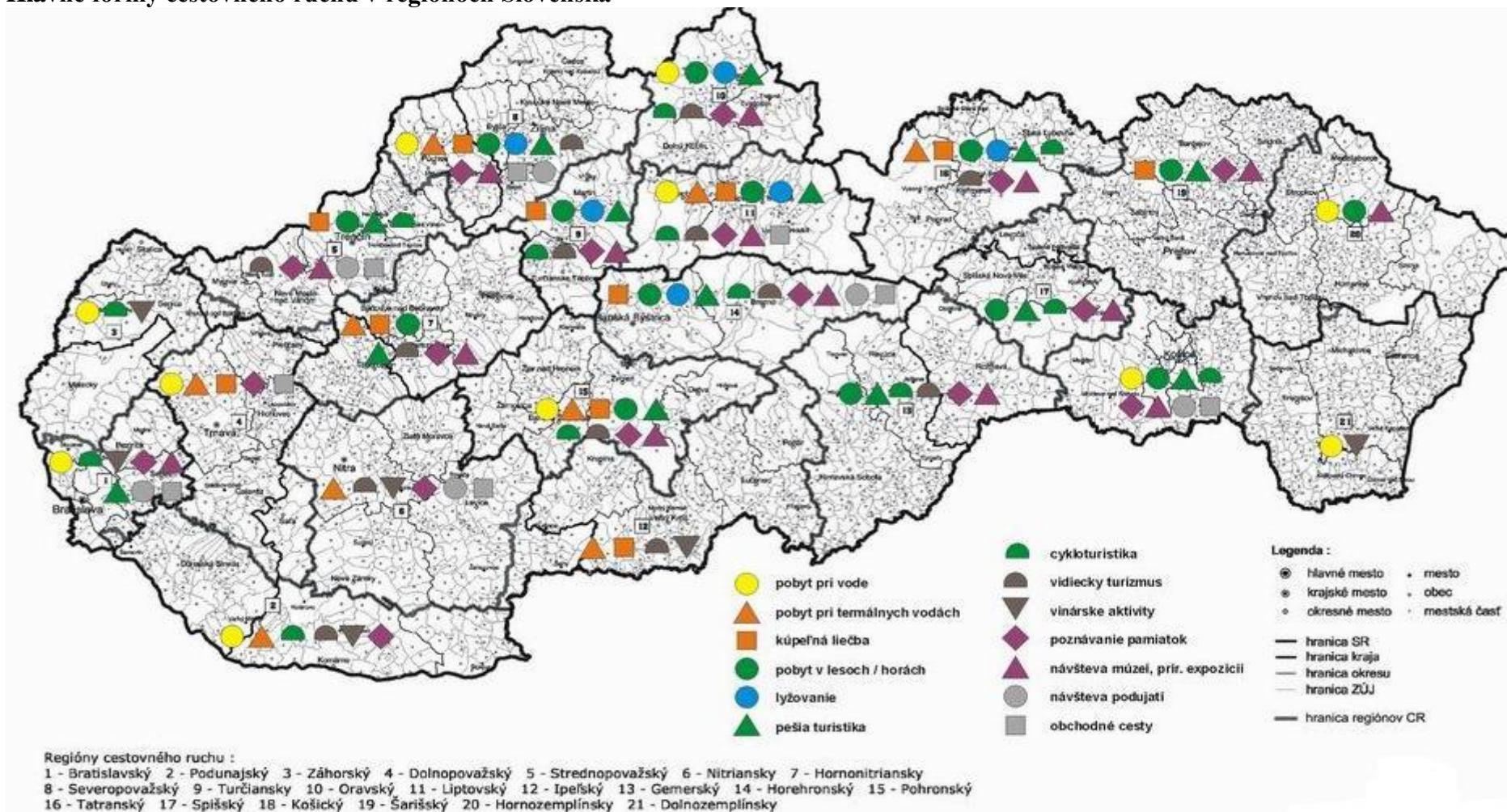
Počty národných kultúrnych pamiatok v Žilinskom kraji

Okresy/Región	Počet nehnuteľných NKP	Počet nehnuteľných NKP – pam. objekty	Počet hnuteľných NKP	Počet hnuteľných NKP – predmety	Spolu NKP (okrem objektov a predmetov)
Bytča	31	40	55	124	86
Žilina	165	207	129	334	294
Región HORNÉ POVAŽIE	196	247	184	458	380
Čadca	77	106	67	135	144
Kys. Nové Mesto	17	17	32	53	49
Región KYSUCE	94	123	99	188	193
Liptovský Mikuláš	122	188	429	981	551
Ružomberok	96	149	103	223	199
Región LIPTOV	218	337	532	1 204	750
Dolný Kubín	91	138	155	319	246
Námestovo	64	76	213	454	277
Tvrdošín	89	103	62	157	151
Región ORAVA	244	317	430	930	674
Martin	142	195	138	334	280
Turčianske Teplice	39	49	92	209	131
Región TURIEC	181	244	230	543	411

Zdroj: Krajský pamiatkový ústav v Žiline, 2007, vlastné úpravy

Príloha č. 5:
Hlavné formy cestovného ruchu v regiónoch Slovenska

Zdroj: Weiss, P.; Jankovičová, M.; Kurčová, E.. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2005. s. 175.

Príloha č. 6:

Systematizácia územia Slovenskej republiky

Organizačná štruktúra a územné usporiadanie Slovenskej republiky – SR je určené viacerými zákonmi:

- Zákon Slovenskej národnej rady – SNR č. 369/1990 Zbierky zákonov – Zb. o obecnom zriadení,
- Zákon SNR č. 517/1990 Zb. o územnom a správnom usporiadaní SR³²,
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky – NR SR č. 221/1996 Zbierky zákonov – Z. z. o územnom a správnom usporiadaní SR³³,
- Zákon NR SR č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územnosprávnych celkov (tzv. Zákon o samosprávnych krajoch)³⁴.

Decentralizácia verejnej správy si vynútila schválenie ďalších právnych noriem:

- Zákon NR SR č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky,
- Zákon NR SR č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov³⁵.

---

³² Tento zákon definoval postavenie obcí ako samosprávnych celkov, táto právna norma je platná dodnes.

³³ Týmto zákonom sa územie SR rozdelilo na 8 krajov a 79 okresov.

³⁴ Táto právna norma je poslednou v úprave územnosprávneho členenia SR, ňou bolo vymedzených 8 vyšších územných celkov.

³⁵ Týmto zákonom sa k 1.1.2004 zmenilo usporiadanie miestnej a štátnej správy, viac ako 400 kompetencií sa presunulo zo štátnej správy na obce a vyššie územné celky, a to z dôvodu snahy o zvýšenie efektívnosti riadenia v štátnej správe. V súčasnosti je miestna a štátna správa tvorená obecnými a krajskými úradmi všeobecnej a štátnej správy. Počet a hranice štátnych a administratívnych jednotiek je sú totožné s počtom a hranicami samosprávnych krajov.

Príloha č. 7:**Prehľad návštevnosti prístupných jaskýň Slovenskej republiky za roky 2002 až 2009**

	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009
Belianska jaskyňa	131 781	119 969	115 431	115 164	128 329	139 656	146 442	93 618
Bystrianska jaskyňa	31 593	30 963	24 957	23 070	19 120	20 979	17 083	18 474
Demänovská jaskyňa slobody	174 072	162 852	154 590	160 144	162 913	168 329	180 592	96 735
Demänovská ľadová jaskyňa	102 387	106 769	100 258	106 294	106 075	103 016	103 986	62 618
Dobšinská ľadová jaskyňa	105 009	110 332	103 084	104 513	96 350	87 821	76 038	40 618
Jaskyňa Dómica	26 706	27 108	29 507	31 150	29 588	27 326	30 447	27 590
Jaskyňa Driny	36 754	38 519	31 655	33 265	32 849	33 596	30 692	30 291
Gombasecká jaskyňa	15 098	14 826	13 269	14 350	14 726	15 311	12 947	10 035
Harmanecká jaskyňa	23 082	0	0	20 356	19 474	18 564	16 376	14 492
Jasovská jaskyňa	18 548	20 182	16 580	17 713	17 251	17 136	14 758	13 274
Ochtinská aragonitová jaskyňa	35 596	36 084	34 579	35 676	32 879	33 067	29 978	26 591
Važecká jaskyňa	25 965	25 327	24 020	23 278	24 407	23 650	20 782	16 206

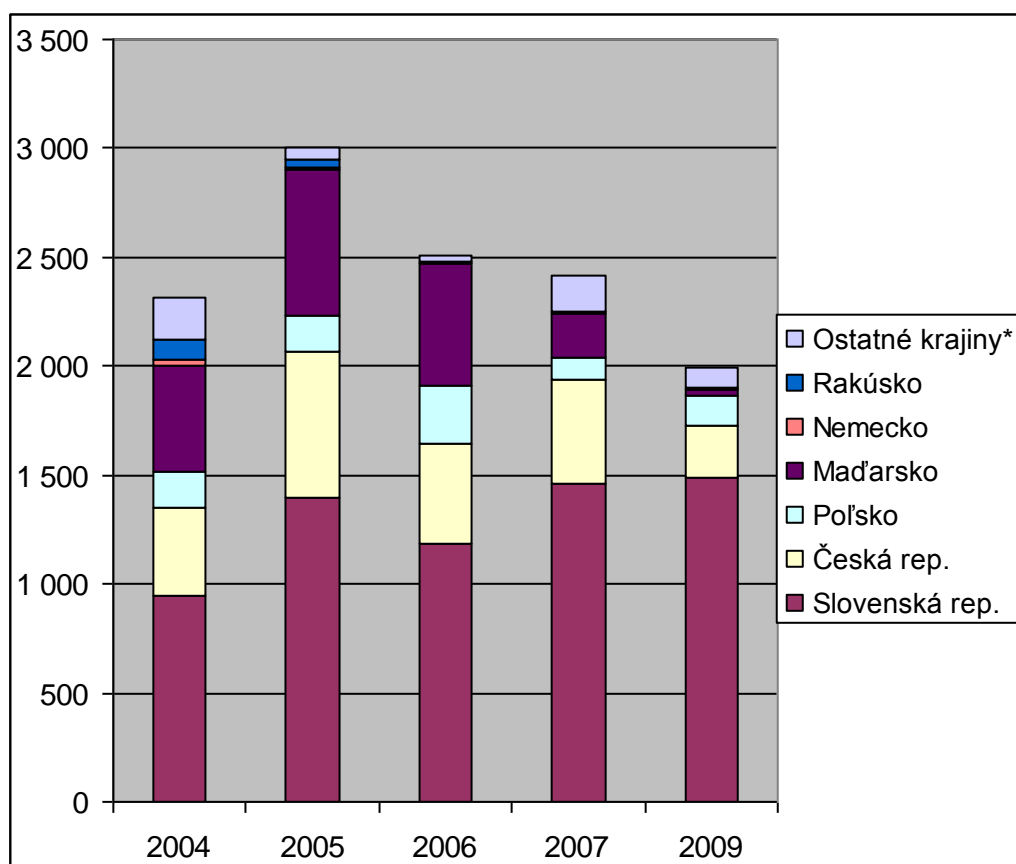
Zdroj: Správa slovenských jaskýň, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 8:

Národnostné zloženie návštevníkov Hotelu Malina** za obdobie 2004 až 2009 (okrem roku 2008)

	Počet	2004	2005	2006	2007	2009
Slovenská rep.	návštevníci	942	1 396	1 189	1 457	1 484
	prenocovania	3 312	3 709	4 445	3 903	3 816
Česká rep.	návštevníci	411	669	454	478	244
	prenocovania	1 544	2 330	2 086	2 384	650
Poľsko	návštevníci	166	167	269	108	140
	prenocovania	768	729	675	433	611
Maďarsko	návštevníci	486	672	562	201	20
	prenocovania	2 637	2 749	2 732	899	134
Nemecko	návštevníci	28	9	6		2
	prenocovania	251	28	6		3
Rakúsko	návštevníci	85	33	1	6	7
	prenocovania	1 366	76	1	10	13
Ostatné krajiny*	návštevníci	197	54	29	163	101
	prenocovania	206	193	99	182	542
Spolu	návštevníci	2 315	3 000	2 510	2 413	1 998
	prenocovania	10 084	9 814	10 044	7 811	5 769

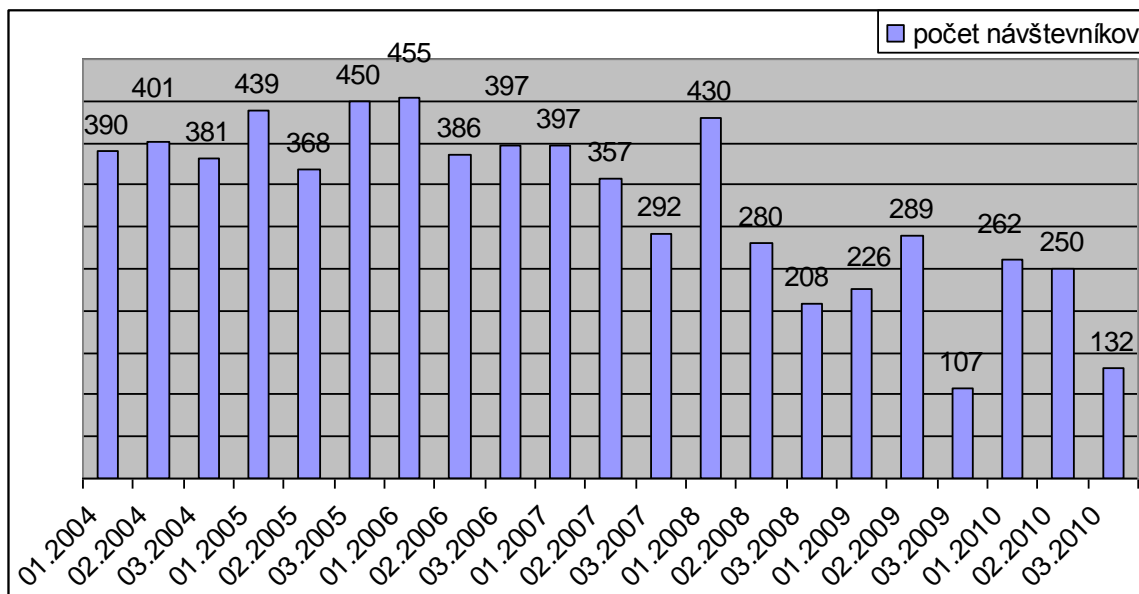
Zdroj: Hotel Malina**, 2010, vlastné úpravy

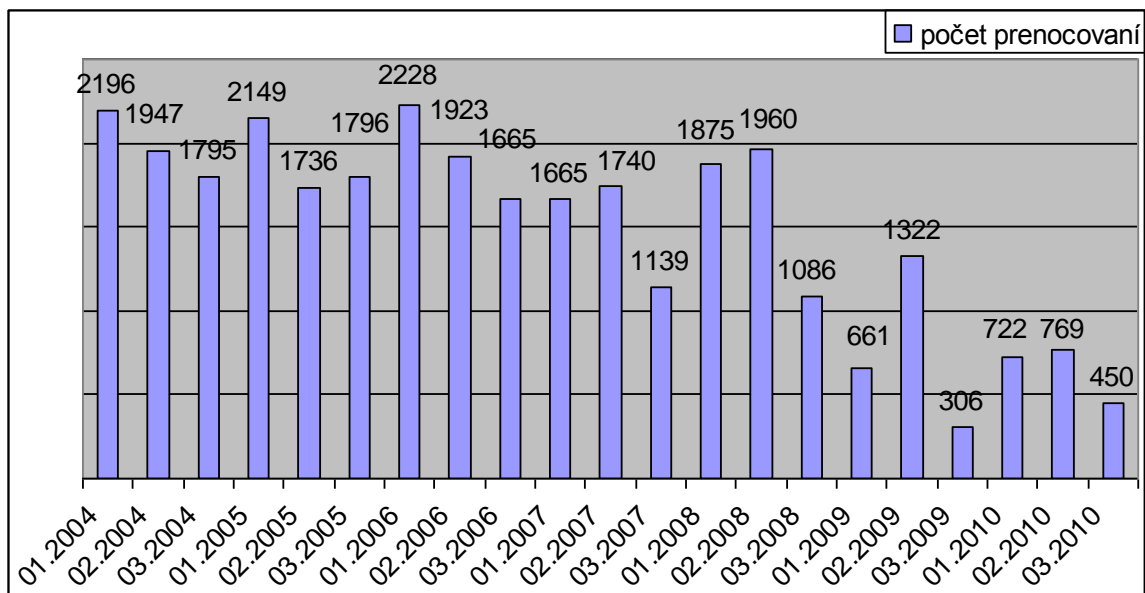
Zdroj: Hotel Malina**, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 9:

Počet návštevníkov a počet prenocovaní v Hoteli Malina** za prvý kvartál rokov 2004 až 2010 (okrem marca 2010)

Zdroj: Hotel Malina**, 2010, vlastné úpravy

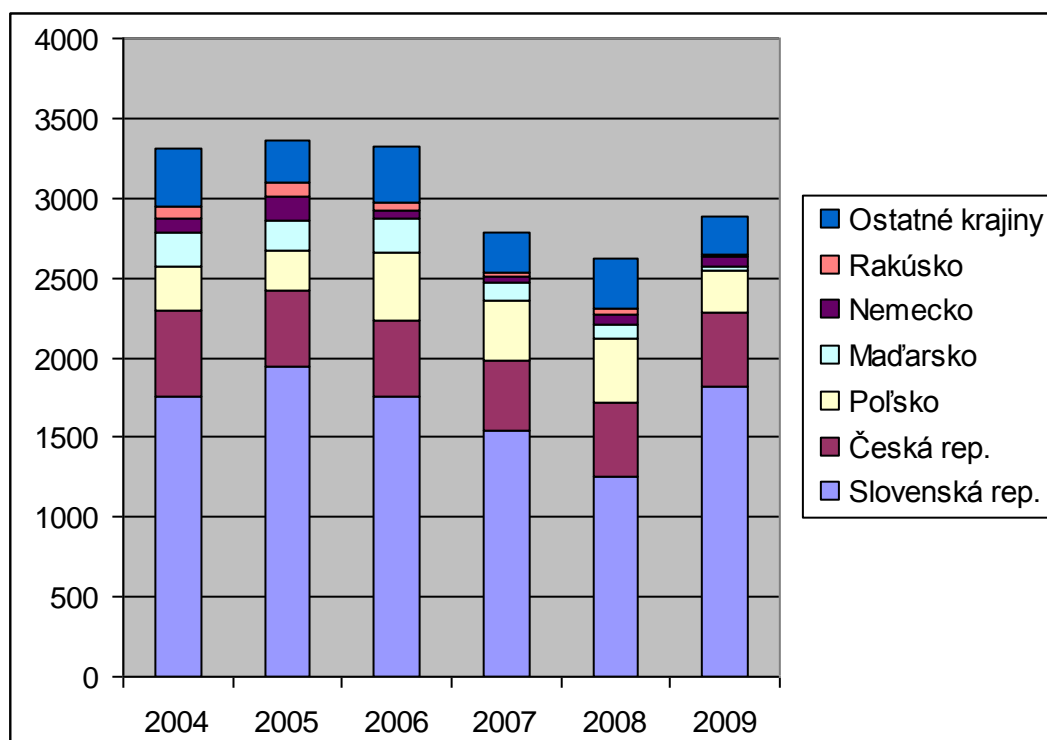
Zdroj: Hotel Malina**, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 10:

Národnostné zloženie návštevníkov Hotelu Áčko*** za obdobie 2004 až 2009 (v %)

	%	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Slovenská rep.	návštevníci	53,2%	57,8%	53,0%	55,6%	47,8%	63,2%
	prenocovania	47,0%	47,1%	47,6%	40,5%	36,8%	55,4%
Česká rep.	návštevníci	16,1%	14,2%	14,2%	15,4%	17,6%	15,8%
	prenocovania	16,2%	13,7%	12,5%	14,2%	16,0%	14,9%
Poľsko	návštevníci	8,5%	7,3%	12,9%	13,8%	15,6%	9,1%
	prenocovania	13,0%	9,5%	14,3%	21,3%	20,6%	10,3%
Maďarsko	návštevníci	6,4%	5,6%	6,4%	3,9%	3,5%	1,0%
	prenocovania	8,3%	9,4%	6,6%	5,1%	3,3%	1,2%
Nemecko	návštevníci	2,6%	4,3%	1,7%	1,5%	2,4%	1,9%
	prenocovania	2,1%	3,8%	4,0%	2,4%	6,8%	1,6%
Rakúsko	návštevníci	2,3%	2,6%	1,2%	1,0%	1,1%	0,6%
	prenocovania	1,7%	3,8%	0,8%	0,6%	0,8%	0,4%
Ostatné krajiny	návštevníci	10,8%	8,1%	10,6%	8,9%	12,0%	8,4%
	prenocovania	11,7%	12,8%	14,3%	16,0%	15,7%	16,2%
Spolu	návštevníci	3 306	3 364	3 318	2 786	2 617	2 888
	prenocovania	5 954	6 251	6 981	5 993	5 378	5 055

Zdroj: Hotel Áčko***, 2010, vlastné úpravy

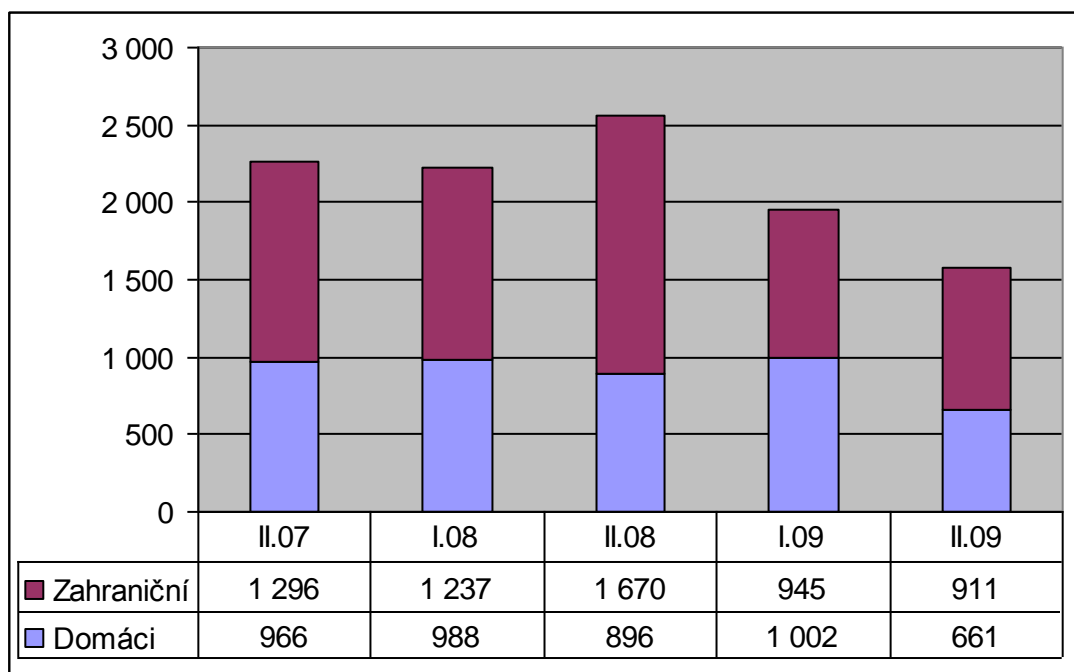
Zdroj: Hotel Áčko***, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 11:

Národnostné zloženie návštevníkov Hotelu Kultúra*** od druhého polroku 2007 do roku 2009 (polročne v %)

	Počet	II.07	I.08	II.08	I.09	II.09
Domáci	návštevníci	42,7%	44,4%	34,9%	51,5%	42,0%
	prenocovania	29,9%	31,2%	24,8%	38,1%	29,9%
Zahraniční	návštevníci	57,3%	55,6%	65,1%	48,5%	58,0%
	prenocovania	70,1%	68,8%	75,2%	61,9%	70,1%
Spolu	návštevníci	2 262	2 225	2 566	1 947	1 572
	prenocovania	4 072	3 751	4 371	3 262	2 502

Zdroj: Hotel Kultúra***, 2010, vlastné úpravy

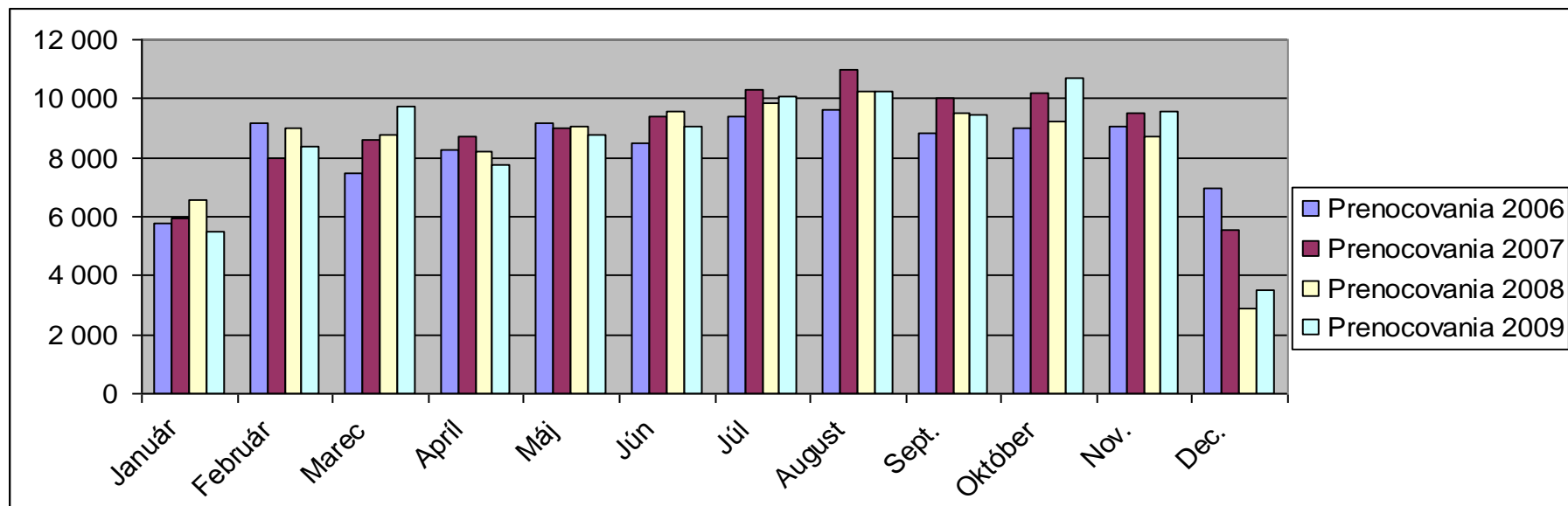
Zdroj: Hotel Kultúra***, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 12:

Mesačná kapacitná vyt'áženosť a počet prenocovaní v Kúpeľoch za roky 2006 až 2009

	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	Júl	August	Sept.	Október	Nov.	Dec.	Spolu
Prenocovania 2006	5 760	9 170	7 499	8 242	9 157	8 472	9 374	9 606	8 826	9 005	9 062	6 989	101 162
Prenocovania 2007	5 939	7 988	8 580	8 721	8 972	9 389	10 291	10 965	10 018	10 207	9 526	5 574	106 170
Prenocovania 2008	6 589	9 004	8 764	8 204	9 058	9 586	9 827	10 243	9 532	9 211	8 715	2 887	101 620
Prenocovania 2009	5 483	8 401	9 744	7 760	8 797	9 060	10 072	10 248	9 480	10 695	9 577	3 487	102 804
% obsadenie 2006	49	87	64	73	78	75	80	82	78	77	80	60	74
% obsadenie 2007	51	76	73	77	77	83	91	82	94	94	94	57	79
% obsadenie 2008	58	87	77	74	79	87	86	90	86	81	79	34	77
% obsadenie 2009	48	82	85	70	77	79	88	81	83	94	84	31	74

Zdroj: Kúpele, 2010, vlastné úpravy

Zdroj: Kúpele, 2010, vlastné úpravy

Príloha č. 13:

Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických skupín SR za roky 1993 až 2008 a súhrnná tabuľka demografických a geografických údajov jednotlivých okresov SR

Veková skupina	Rok															
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
počet osôb																
0-14	1 256 032	1 225 988	1 195 288	1 164 897	1 133 950	1 101 841	1 089 374	1 036 425	1 006 970	974 991	944 456	918 915	894 308	870 622	851 044	836 069
15-64	3 511 642	3 551 743	3 585 057	3 617 349	3 648 439	3 681 211	3 714 096	3 746 538	3 759 296	3 787 945	3 815 286	3 839 958	3 862 234	3 883 376	3 903 172	3 921 880
65*	566 781	578 476	587 445	596 686	605 261	610 330	615 187	619 584	612 685	616 225	620 311	625 949	632 638	639 639	646 782	654 305
Spolu	5 336 455	5 356 207	5 367 790	5 378 932	5 387 650	5 393 382	5 398 657	5 402 547	5 378 951	5 379 161	5 380 053	5 384 822	5 389 180	5 393 637	5 400 998	5 412 254
štruktúra (v %)																
0-14	23,54	22,89	22,27	21,66	21,06	20,43	19,81	19,18	18,72	18,13	17,55	17,06	16,59	16,14	15,76	15,45
15-64	66,80	66,31	66,79	67,25	67,72	68,25	68,80	69,35	69,89	70,42	70,92	71,31	71,67	72,00	72,27	72,46
65*	10,66	10,80	10,94	11,09	11,23	11,32	11,40	11,47	11,39	11,46	11,53	11,62	11,74	11,86	11,98	12,09

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, údaje k 31.12.2008

Názov kraja	Počet obyvateľov	Rozloha (km ²)	Počet okresov	Počet obcí
Bratislavský kraj	616 578	2052,6	8	73
Trnavský kraj	559 934	4147,2	7	251
Trenčiansky kraj	599 859	4501,9	9	276
Nitriansky kraj	706 375	6343,4	7	354
Žilinský kraj	696 347	6808,4	11	315
Banskobystrický kraj	653 697	9454,8	13	516
Prešovský kraj	803 955	8974,5	13	666
Košický kraj	775 509	6751,9	11	440

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, údaje k 31.12.2008, vlastné úpravy